

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

Mihail Bulgakov

Purpurno ostrvo

Komad u četiri čina
s prologom i epilogom

Preveo Milan Čolić

PURPURNO OSTRVO - Generalna proba komada građanina Žila Verna, u pozorištu Genadija Panfiloviča, sa muzikom, erupcijom vulkana i engleskim mornarima. U četiri čina sa prologom i epilogom. Činovi I, II i IV odigravaju se na nenastanjenom ostrvu, III čin u Evropi, a prolog u pozorištu Genadija Panfiloviča.

LICA

GENADIJ PANFILOVIČ, direktor pozorišta, istovremeno i lord Eduard Glenarvan
VASILIJ ARTUROVIČ DIMOGACKIJ, alias Žil Vern, alias Kiri-Kuki, vucibatina pri dvoru

METELKIN NIKANOR, pomoćnik reditelja, on je i sluga Paspartu, on postavlja šamovar Genadiju Panfiloviču, on je i papagaj koji govori.

ŽAK PAGANEL, član geografskog društva

LIDIJA IVANA, ona je i ledi Glenarvan

HATERAS, kapetan

BETSI, sobarica ledi Glenarvan

SIZI-BUZI, Drugi, beli Arapin, vlastodržac ostrva

LIKI-TIKI, vojskovođa, beli Arapin

SUFLER

LIKUJ ISAJIČ, dirigent

TOHONGA, Arapin iz garde

KAJ-KUM, prvi pozitivni starosedelac

FARA-TETE, drugi pozitivni starosedelac

MUZIČAR sa trombonom

SAVA LUKIČ

Garda Arapa (negativna, ali je revidiralastav), crveni starosedeooci (pozitivni i nebrojeni), harem Sizi-Buzija, engleski mornari, muzičari, učenici pozorišne škole, frizeri i krojači.

PROLOG

Odškrine se zavesa i pojave se kabinet i garderoba Genadija Panfiloviča. Pisaći

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

sto, plakati, ogledalo. Genadij Panfilovič, riđ, obrijan, veoma iskusan, sedi za stolom. Izgubljen je. Odnekud dopire prijatna i ritmička muzika i udaljeni neprirodni glasovi (u toku je proba bala)

METELKIN (visi u nebu na isprepletanim konopcima i peva) »Volela sam, patila, a on me podlac ubio...«

GENADIJ: Metelkine!

METELKIN (padajući odozgo u kabinet) Da, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Nije dolazio?

METELKIN: Ne, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Da li ste slali nekoga u stan?

METELKIN: Kurir je danas tri puta bio. Soba zaključana. Gazdaricu je pitao kada se kod kuće može naći, a ona kaže: »Šta vam je, dragi moj, pa njega ni lovački psi ne mogu da pronađu!«

GENADIJ: Pisac! A! Neka ga vrag nosi!

METELKIN: Neka ga vrag nosi, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Što tu kreštiš kao papagaj? Referiši.

METELKIN: Razumem. Rikvand za »Mariju Stjuart« je pocepan, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Šta, neću valjda zavesa ja da popravljam? Dosađuješ mi sitnicama. Zakrpi.

METELKIN: Sva je u rupama, Genadije Panfiliču. Juče su je spustili, a kroz nju se odlično vide dekorateri u pozadini. (Na stolu zvoni telefon)

GENADIJ: Zaštopaj zakrpu. (U slušalicu) Da. Pozorište. Besplatne karte ne dajemo. Čast mi je. (Spušta slušalicu) Čudna stvar. Kada ulazi u tramvaj sigurno od konduktera besplatnu kartu ne traži, a ne znam zašto smatra za svetu dužnost da u pozorište ulazi besplatno. Bezobrazluk! Šta kažeš?

METELKIN: Bezobrazluk.

GENADIJ: Dalje.

METELKIN: Dajte pare, Genadije Panfiliču za zakrpu.

GENADIJ: Odmah ću da ti dam. Jedno pedesetak červonaca, kao što sam onom gusanu rekao! Uzećeš, izrezaćeš... (Telefon) Da... Propusnice ne dajemo. Da. (Spušta slušalicu) Tipčine! Uzećeš... (Telefon) Nikome ne dajemo. (Spušta slušalicu) Prava kazna božja! Uzećeš, znači, rikvand. (Telefon) Ah, crkao!... Šta? Nikome ne dajemo!... Izvinitis, Evgenije Romualdovič! Nisam poznao glas. Kako da ne... sa suprugom? Divno! U četvrt do osam izvolite pravo na blagajnu. Do viđenja. (Spušta slušalicu) Metelkine, budi dobar, reci blagajniku da ostavi dve fotelje u sredini u drugom redu tom vodenjaku.

METELKIN: Kome to, Genadije Panfiliču?

GENADIJ: Pa šefu vodovoda.

METELKIN: Razumem.

GENADIJ: Uzećeš, znači... A je li rupa velika?

METELKIN: Ne, malecna. Tako jedva jedno pet do šest aršina.

GENADIJ: Po tvome je velika - tri kilometra. Kreten! (Zamišljeno) Ivana Groznog skidamo sa repertoara... Znači, ovako. Uzećeš, iseći ćeš parče. Jasno?

METELKIN: Jasno. (Viče) Voloda! Uzmi parče iz rikvanda Ivana Groznog da

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

zakrpiš Mariju Stjuart! Ivan Grozni je smaknut... Zabranili su ga... Znači, ima razloga... Šta te se tiče? (Telefon)

GENADIJ (sluša) Ne, ne dolazi u obzir. (Spušta slušalicu) Šta još?

METELKIN: Recite vi statistima, Genadije Panfiliču, da je to svinjarija. Oni žaboima brišu lice.

GENADIJ: Ništa ne razumem.

METELKIN: Pa dao sam im žaboe za »Nevolju od pameti«, a oni umesto ubrusom, obrišu lice žaboom.

GENADIJ: Banditi! Dobro, reći ću im. (Telefon zvuči. Ne dižući slušalicu) Propusnice nikome ne dajemo. (Telefon prestaje da zvuči) Idi.

METELKIN: Razumem. (Ode)

GENADIJ: Jedan je. A vi, dragi građani, ako želite da saznate ko je kod nas u oblasti pozorišta prvo ništavilo i bandit, ja ću vam to reći. To je Vaska Dimogackij, koji piše po raznim časopisima pod pseudonimom Žil Vern. Ali vi mi recite, drugovi, čime me je on zaludeo? Kako sam mogao da mu poverujem?

METELKIN (brzo ulazi) Genadije Panfiliču! Došao je!

GENADIJE (besno) Zovi ga ovamo, neka doće!

METELKIN: Izvolite. (Ode)

DIMOGACKIJ (sa gomilom svezaka u rukama) Dobar dan, Genadije Panfiliču!

GENADIJ: Dobar dan, uvaženi družo Dimogackij, dobar dan m'sje Žil Vern!

DIMOGACKIJ: Vi se ljutite, Genadije Panfiliču?

GENADIJ: Ma koješta! Šta vam pada na pamet? Ja i ljutnja? Hihi! Oduševljen sam! Sav ceptim!

DIMOGACKIJ: Bio sam bolestan, Genadije Panfiliču, užasno bolestan...

GENADIJ: Ma nemojte reći! Ah, ah. Šarlah?

DIMOGACKIJ: Grip, Genadije Panfiliču, ali strašan!

GENADIJ: Pa kad je tako...

DIMOGACKIJ: Evo, doneo sam, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Koji je danas datum, građanine Dimogackij?

DIMOGACKIJ: Osamnaesti po novom kalendaru.

GENADIJ: Tačno. I vi ste mi dali časnu reč da ćete mi redigovan komad doneti petnaestog.

DIMOGACKIJ: Samo tri dana, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Tri dana! A znate li vi šta se za ova tri dana desilo? Sava Lukič putuje na Krim! Sutra u jedanaest pre podne!

DIMOGACKIJ: Ma nemojte!

GENADIJ: »Ma nemojte!« A to znači, ako on danas generalnu probu ne vidi, da ćemo onda umesto komada dobiti šipak sa senfom! Vi ste mi, gospodine Žile Verne, upropastili sezonu! Eto šta je! Ja sam vam, stara budala, poverovao! Kad ste uzeli akonto od pet. stotina rubalja grip uopšte nije ni bio spomenut! Tako se pisci ne ponašaju, građanine Žile Verne!

DIMOGACKIJ: Genadije Panfiliču! Šta sad da radimo?

GENADIJ: Šta sad da radimo? Da i ne govorimo o tome da sam vam pet stotina rubalja dao kao u bunilu, potrošili smo silne pare na opremu. Pozorište je u totalnom rasulu! Sve je otišlo do vraga! Metelkine! Metelkine!

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

METELKIN (utrči) Tu sam, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Šta sam ono hteo? Ah, da, - šta oni tamo rade?

METELKIN: Probaju scenu bala.

GENADIJ: Otkud sad bal! Naredi da prekinu i da ni jedan čovek ne napusti pozorište!

METELKIN: Da se presvuku?

GENADIJ: Nemamo vremena! Svi su potrebni! Onakvi kakvi su!

METELKIN: Razumem. (Ode) Voloda! Naredi portiru da ni jednog čoveka ne pusti iz pozorišta!

GENADIJ (dobacuje mu) Svi statisti su potrebni! Orkestar!... Već je jedan sat.

Hajde, bože, blagoslovi. (Telefonom) 161718. Savu Lukiča, molim vas!

Direktor pozorišta Genadij Panfilovič. Sava Lukič? Dobar dan, Savo Lukiču.

Kako ste mi? Čuo sam, čuo. Rekreacija, kako se to danas kaže. Premoreni ste.

Hehe. Morate da se odmorite. Vaš organizam nam je potreban. Evo u čemu je stvar, Savo Lukiču.

Poznati pisac Žil Vern nam je dao svoje najnovije delo

»Purpurno ostrvo«. Kako umro? Pa on je sada ovde, kod mene u pozorištu.

Ah... hehe. Pseudonim. To je u stvari, građanin Dimogackij. Potpisuje se sa Žil Vern. Veliki talenat...

DIMOGACKIJ (trza se i bleđi)

GENADIJ: I eto, Savo Lukiču, potrebno je odobrenje. Molim? Ili zabrana? Hihi!

Duhoviti ste, kao i uvek. Šta? Do jeseni? Savo Lukiču, ne uništavajte me!

Molim vas da pogledate još danas, na generalnoj... Komad je gotov, potpuno

gotov. Ali, zašto biste se mučili da čitate na Krimu? Potrebno vam je da se

kupate, Savo Lukiču, a ne da čitate razne tamo gluposti! Po plažama da se

šetate. Savo Lukiču! Ubijate nas! Pogorelci smo! Do srži ideološki komad! Zar

mislite da bih dozvolio nešto takvo u mom pozorištu?... Za dvadeset minuta

počinjemo. Dobro, bar na treći čin, a prva dva ću vam dati da pogledate.

Mnogo sam vam zahvalan. Gran mersi! Razumem, čekam! (Spušta slušalicu)

Fuj! E, sad se držite, građanine pišče.

DIMOGACKIJ: Zar je on zaista tako strašan?

GENADIJ: Videćete već. Ja sam ovde natrtljao - ideološki, ideološki, a šta ako

komad nije ideološki? Imajte na umu da ću, ako nešto nije u redu, nepoštedno

da brišem, sad treba kožu spasavati. Jer inače. možemo da se nasankamo da

gore biti ne može! Reputacija može da se izgubi... Najgore je što nemam

vremena ni da prelistam. (Sređuje sveske)

DIMOGACKIJ: Trudio sam se, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Znam već kako ste se trudili! Znači, prvi čin. Ostrvo nastanjeno

crvenim starosedecima koji žive pod vlašću belih Arapa... Izvinite, ali kakvi su

to starosedeci?

DIMOGACKIJ: Alegorija je to, Genadije Panfiliču. Finese su to.

GENADIJ: Ah, i te alegorije! Pazite! Sava alegorije ne voli uopšte! Odlično to on

kaže! Spolja alegorija, a iznutra menjševizam, da sekiru o njega možeš da

okačiš! Metelkine, Metelkine!

METELKIN (uleće) Šta želite?

GENADIJ: Za montažu komada određujem tebe. Evo ti, prijatelju, primerak.

Prvi čin. Egzotično ostrvo. Postavićeš banane, palme... (Dimogackom) Gde on

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

živi? NJihov car?

DIMOGACKIJ: U vigvamu, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Metelkine, vigvam je potreban.

METELKIN: Nemamo vigvama, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Pa postavićeš kolibu iz »Čika Tome«. Tropsko bilje, majmuni na granama, krepite i samovar.

METELKIN: Scenski samovar?

GENADIJ: Eh, Metelkine, deset godina si u pozorištu, a još si pravo dete! Sava Lukič će doći na generalnu da pogleda.

METELKIN: Tako znači, a... razumem...

GENADIJ: Znači, poslužićeš čaj. Reci bifedžiji da napravi dva bogatija sendviča, sa kavijarom, tako nešto...

METELKIN (kroz vrata) Volođa! Otrči do bifedžije! Samovar za generalnu!

GENADIJ: Eto ti na! Ni liznuli ni kusunuli, a rashodi već tu! Gledaj samo, gospodine pišče! Kakav će prihod od vašeg komada biti, još se ne zna, i da li će ga uopšte i biti? Da... Vulkan! Aha... a bez njega ne može?

DIMOGACKIJ: Genadije Panfiliču! Molim vas! Erupcija je u drugom činu! Na erupciji se sve i gradi.

GENADIJ: Eh, ti pisci, pisci! Pišete bezobzirno! Mada je erupcija dobra stvar! Klasna! Publika voli takve stvari! Metelkine! Imamo li mnogo planina?

METELKIN: Mogli bismo da se ne vidimo pod njima. Puna šupa.

GENADIJ: Onda ćemo ovako: kaži dekorateru da planinu, koja je pokvarena, pretvori u vulkan. Jednom rečju, na posao!

METELKIN (odlazeći, viče) Volođa, reci dekorateru da u Araratu probuši gore rupu i strpa u nju vatru! Šta? Da, sa dimom. A kovčeg smaknite.

LIDIJA (brzo uđe) Zdravo, Genja.

GENADIJ: Zdravo mačkice, zdravo. Da... dozvoli da te upoznam... Vasilij Arturič Dimogackij. Žil Vern, poznati talenat.

LIDIJA: Ah, toliko sam slušala o vama.

GENADIJ: Moja žena, velika koketa.

DIMOGACKIJ: Drago mi je.

LIDIJA: Vi ste nam, kažu, doneli nov komad?

DIMOGACKIJ: Upravo tako. (Iza pozornice muzika se stišava)

LIDIJA: To je veoma prijatno. Nama su tako potrebni savremeni komadi.

Nadam se, Genadije, da sam dobila ulogu? Uostalom, možda za mene i nema uloge u vašem novom komadu?

DIMOGACKIJ: Šta vam pada na pamet! Drago mi je, drago doista.

GENADIJ: Razume se, dušice, razume se. Evo, leđi Glenarvan, odista očaravajuća uloga. Žena tvoga tipa. Evo, uzmi!

LIDIJA: Najzad, eto! Moj Genadije me znate, zbog toga da ne bi mislili da mi daje uloge iz porodičnih razloga, ignoriše. Ove sezone sam igrala samo osam uloga...

GENADIJ: Pozorište je, draga moja, hram, to se ne sme zaboravljati.

METELKIN (uleti) Dekorater pita da li igra i jedrenjak?

GENADIJ: Vasilije Arturiču?!

DIMOGACKIJ: Brod sa jedrima i dimnjacima. Šezdesete godine.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

METELKIN (izleti) Voloda!...

GENADIJ (dobacuje za njim) Metelkin! Svi na pozornicu! Hitno!

METELKIN (iza pozornice) Voloda!... (Čuje se električno zvonce. Zavesa se zatvara i nestaje Genadijev kabinet. Pojavi se ogromna prazna pozornica. Na sredini vulkan, napravljen od planine i izbacuje dim. Metelkin, povlačeći se unazad) Živi! Voloda! Postavi ga na mesto! (Vulkan se skromno povlači u stranu. Na pozornicu izlazi trupa. dirigent Likuj Isaič u fraku, Sufler, Liki u fraku, Sizi u fraku, nekakve tankonoge devojke sa našminkanim usnicama. Galama, razgovor. Ženski glasovi: »Novi komad... novi komad«)

SIZI: U čemu je stvar? Proba? (Ženski glasovi: »Kažu, strašno interesantno!...«) Pojave se Genadij, Lidija i Dimogackij, s neba se lagano spušta banana i pada na Dimogackog)

DIMOGACKIJ: Ah!

GENADIJ: Lakše, đavoli, pisca ste pričvrljili! (Ženski glasovi: »Voloda!... Voloda!...«)

METELKIN: Voloda, lakše! Vрати je! Još je rano! (Banana nestaje)

GENADIJ (staje na podnožje vulkana i zamahuje sveskama) Molim tišinu! Pozvao sam vas ovamo, drugovi, da vam saopštım...

SIZI: Najneprijatniju moguću vest...

LIDIJA: Tiše, Anempodiste.

GENADIJ: ...da se građanin Žil Vern - Dimogackij oslobodio bremena. (Neko se nasmeja) Interesantno bi bilo saznati kome je to ovde i šta to smešno? (Glasovi: »Nismo se smejali, Genadije Panfiliču!«) Jasno sam čuo »hi-hi«. Ako se među vama nalazi nekakav tako nezadrživi veseljak, on može pod hitno da ode u neko humorističko pozorište. Neću ga zadržavati. Uzgred budi rečeno, neću nipošto dozvoliti da se žaboom briše maska sa lica. To je nedopustivo, i krivca ću strogo kazniti! Dakle, Vasilij Arturič, najkolosalniji talenat našega vremena, doneo je našem pozorištu svoje najnovije delo pod naslovom »Purpurno ostrvo«... (Graja i interesovanje) Molim za pažnju! Sava Lukič nas sada napušta za mesec dana i zbog toga odmah zakazujem generalnu probu sa maskama i kostimima.

SIZI: Genadije! Ti si brz kao jelen, ali uloge niko ne zna.

GENADIJ: Tu je sufler. I nadam se da će glumci poverenog mi od vlade pozorišta biti toliko svesni da će uložiti sve svoje snage za to da... s obzirom na... i ne obzirujući se ni na kakve poteškoće... (Zapetljao se) Druže Muhine!

SUFLER: Tu sam.

GENADIJ (uručuje mu primerak komada) Molim da dobacujete razgovetno!

SUFLER: Razumem...

GENADIJ: Uzgred ćemo i ispravljati.

SUFLER: Jasno.

GENADIJ: No, dozvolite da vam ukratko izložim sadržaj komada. Uostalom, tu je i naš pisac... Vasilije Arturiču! Dočite ovamo!

DIMOGACKIJ: Ha... hm... khe, khe... moj komad je, u stvari, jednostavno...

GENADIJ: Hrabrije, Vasilije Arturiču. Slušamo vas.

DIMOGACKIJ: To je, vidite, alegorija. Ukratko, na ostrvu... to je vidite fantastika... na ostrvu žive ugnjeteni crveni domoroci pod vlašću belih Arapa.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

Imaju vlastodršca Sizi-Buzija drugog...

LIDIJA: Gle, Adočka, i lice mu je nadahnuto.

BETSI: Najobičnije.

GENADIJ: Molim malo pažnje.

DIMOGACKIJ: I tada dolazi do erupcije vulkana... ali, to je u drugom činu. Ja mnogo volim Žil Verna... čak sam izabrao njegovo ime kao pseudonim... zato moji junaci nose uglavnom imena iz dela Žil Verna... evo na primer, lord Glenarvan...

GENADIJ: Izvinite, Vasilije Arturoviču! Dozvolite mi, da tako kažem, malo konkretnije... Vaša stvar su muze, mastionice. Znači - prvi čin. Kiri-Kuki je provokator. Hajka na dva starosedeoce, pozitivni tipovi. Tap! Zatvor! Sud! Vešanje! Beže! Dolaze Evropljani. Tap! Pregovori. Praznik na ostrvu. Kraj prvog čina. Zavesa.

SIZI: To se zove ispričati!

GENADIJ: Zapamtite, Likuje Isaiču, praznik.

LIKUJ ISAJIČ: Sve mi je jasno, Genadije Panfiliču, shvatio sam već.

GENADIJ: Dozvolite da vas upoznam. Naš dirigent. On će odmah napisati muziku, ne brinite ništa. Njegov otac je živeo u istoj kući sa Rimskim Korsakovom.

DIMOGACKIJ: Drago mi je, odista.

GENADIJ: Egzotika, Likuje Isaiču. Starosedeoce su, znate, takvi da ne možete ni da trepnete, a uz sve to, to je još i alegorija.

LIKUJ ISAJIČ: Ništa mi više ne pričajte, Genadije Panfiliču, sve sam shvatio. Nema problema.

GENADIJ: E, sad uloge... (Žagor i interesovanje) Sizi-Buzi Drugi. Vlastodržac starosedelaca, beli Arapin. Tupoglavi zločinac na prestolu. A ako je tupoglavi zločinac onda - Sundučkov. Uzmi, Anempodiste!

SIZI: Mersi.

GENADIJ: Liki-Tiki, vojskovođa, kasnije se pokajao zbog toga. Aleksandar Pavlovič Rinskij. Izvol'te...

LIKI: Da skinem frak, Genadije?

GENADIJ: Nemamo kad, Saša. Odozgo kostim. Starosedelac Kaj-Kum, pozitivni tip,... Vonlaklevski. Izvol'te. Strosedelac Fara-Tete. Takođe izuzetno pozitivan - Šurkov... Izvol'te.

SIZI: Komad se završava pobedom Arabljana?

GENADIJ: On se završava velikom pobedom crvenih starosedelaca i nikako drugačije ne bi mogao ni da se završi.

SIZI: A mene više ni u drugom činu nema. Tako neću doživeti pobedonosni svršetak.

GENADIJ: Anempodistu Timofejeviču! Najlepšte te molim da statiste ne zbunjuješ menjševičkim šalama. Pozorište je ipak hram. Meni je omladinu poverila država. Ledi Glenarvan... hm... no, to je velika koketa, znači Lidija Ivana. To je jasno. Lica... ah, ti si već uzela ulogu... (Žagor u ženskoj grupi)

BETSI: Razume se da je jasno! Kako ne bi bilo jasno?!

GENADIJ: Izvinite, Adelaida Karpovna. Vi ste nešto hteli da kažete?

LIDIJA: Izvinjavam se...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

BETSI: Ništa, tek onako. Lepo vreme.

LIDIJA: Ima glumica koje smatraju...

BETSI: Šta to one smatraju? Smatraju da žene direktora teško dobijaju uloge.

GENADIJ: Madam, ja kategorično protestujem!... (Ženski glas: »Koliko ima ukupno ženskih uloga?«) Dve. (Žagor razočaranja) Betsi, sobarica ledi

Glenarvan. Adelaida Karpovna, za vas!

BETSI: Ja, Genadije Panfiliču, već deset godina igram na pozornici, i već mi je kasno da iznosim poslužavnike...

GENADIJ: Adelaida Karpovna! Bojte se boga!

BETSI: Još koliko juče ste na sastanku celog kolektiva tvrdili, Genadije Panfiliču, da boga nema, jer je prisustvovao Sava Lukič. A čim je on izašao iz pozorišta, bog odmah figurira!

LIDIJA: Divne stvari!

GENADIJ: Adelaida Karpovna! Protestujem protiv takvog tona!

SIZI: Govorio sam ja Genadiju, ne ženi se glumicom... Uvek ćeš biti u takvoj situaciji...

GENADIJ: Pozorište, to je...

BETSI: Mesto intriga.

GENADIJ: Betsi. Subreta. Divna uloga. Debela uloga. Jasno? Hoćete li, ili ću je dati Čudnovskoj.

BETSI: Molim vas! (Dohvati ulogu)

GENADIJ: Žak Paganel, Francuz. Akcenat. Imperijalista.

Suzdaljcev-Vladimirski. Kapetan Hateras - Černobojev. Divna uloga.

HATERAS: Divna! Samo dve stranice teksta!

GENADIJ: Pre svega ne dve, već šest, a kao drugo, setite se šta je rekao naš veliki Šekspir: »Nema loših uloga, ima samo loših glumaca, koji pokvare sve što im se da.« Lord Glenarvan. E, to ću ja sam da igram. Pomučiću se za vas, Vasilije Arturiču. Arapin Tohonga, ljubavnik. Sokoljenko. Paspartu, lakej... Eh, do vruga!... Staricin je bolestan?

METELKIN: Bolestan je, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Loše je što je bolestan. Hm... Eh, nema ko drugi... Metelkine, moraćeš ti.

METELKIN: Pa ja moram dekor da postavljam, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Metelkine! Ne mogu da te poznam, stari družo!

METELKIN: Razumem, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: E, a sada najvažnija uloga. Protuva Kiri-Kuki, ceremonijal-majstor Sizi-Buzija. To je po svim pravima uloga Varave Apolonoviča Moromehova. Ko ne zna Varavu? Ljubimac publike! Skromnost, poštenje, jednostavnost! Čovek stare ščepkinske škole! Ovih dana su mu nudili zvanje narodnog umetnika. Odbio je Varava! Šta će mi, kaže, to? Varava Apolonoviču! (Glasovi. »Nije ovde! Nije ovde!«) Kako nije? Hitno ga pozovite! U čemu je stvar?

METELKIN (intimno) On je u četrdeset četvrtom odeljenju milicije, Genadije Panfiliču.

GENADIJ: Kako to u četrdeset četvrtom? Šta će on tamo?

METELKIN: Večerao je sinoć u »Pragi« sa obožavateljka. Pa je došlo do male gužve.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

GENADIJ: Do gužve? Kako vam se to dopada?... Kod nas vanredna predstava, svi su na svojim mestima... a tamo gužva! A? Pa zar je to glumac? Zar je to glumac? Propalica je on, a ne glumac! Eto šta je on! Koliko sam ga samo puta molio... Pij, kažem mu, Varava, ali sa merom.

METELKIN: Telefonirali su da će ga uveče pustiti.

GENADIJ: A kog će mi on vruga uveče?... Sava će ovde biti danas. Sava putuje na Krim! Potreban mi je ovog trenutka, ili mi uopšte nije potreban! I ti si mi mustra! U četrdeset četvrtom odeljenju!

METELKIN: Šta vam je, Genadije Panfiliču! Zar sam ga ja napijao?

GENADIJ: Idite svi do đavola! Nema probe, nema komada! Zatvaram pozorište! Ne mogu da radim okružen malograđanima i alkoholičarima!

Odlazite svi! (Pokret) Stop! Kuda ćete! Natrag!

LIDIJA: Genadije! Ne uzbuđuj se! Ne smeš da se ierviraš!

LIKI: Genadije! Daj nekome od statista da pročita ulogu.

GENADIJ: Šta ti je? Podsmevaš mi se? Oni znaju samo da kvare žaboe. Sve je na mšjim leđima, sve na mene pada!... Narodni umetnik!... Obična međunarodna pijandura!

DIMOGACKIJ: Genadije Panfiliču!

GENADIJ: Ostavite me svi na miru! Ostavite! Neka idealista Genadij, koji je maštao o preporodu pozorišta, umre kao pas bez kućišta, na vulkanu.

DIMOGACKIJ: Ako propada komad, dozvolite mi da danas ja odigram ulogu Kiri-Kukija. Znam sve uloge napamet.

GENADIJ: Šta vam je! Da zamenite Moromehova!... (Pauza) Da li ste ikad igrali?

DIMOGACKIJ: Na letovanju, malo.

GENADIJ: Na letovanju? (Pauza) Dobro, da rizikujemo. Neka svi vide kako stari Genadij spasava komad. Ulogu Kiri-Kukija, propalica, odigraće sam pisac.

SIZI: Znači, podeljen je ceo komad.

LIDIJA: Ona histerija je bila potpuno nepotrebna.

GENADIJ (čita iz sveske) Znači: Arapi, nebrojene gomile crvenih domorodaca, svi učenici su zaposleni. (Žagor) Engleski mornari - hor. Papagaj koji govori... hm... pa, to će, razume se, Metelkin. Potrudi se, prijatelju. Likuj Isaiču! Molim vas da se odmah pozabavite muzikom... egzotika.

LIKUJ ISAJIČ: Ne brinite ništa, sve sam već shvatio. Momci, u orkestar! (Muzičari idu prema orkestru)

GENADIJ: Svi na šminkanje! Vasilije Arturiču, izvolite u moju garderobu!

SIZI: Garderober!

LIDIJA: Frizer! (Glumci odlaze)

METELKIN: Voloda, počinji!

(Rikvand se diže i otvara se niz ogledala sa zaslepljujućim lampionima.

Pojavljuju se frizeri. Glumci sedaju i počinju da se šminkaju i oblače)

LIKI (po svesci) Čutati kada razgovaraju s tobom! Ma... ma... Belo perje meni!

SIZI: Fedosejev, meni kruna treba!

KAJ-KUM: I meni uvek pripadne plemenita uloga plave krvi. Takva mi je sreća!

SIZI: I ti si čuo da je Šekspir rekao: »Nema plavih uloga, postoje samo crvene.« Ej, vi, fašisti! Hoću li dobiti krunu ili neću?

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

METELKIN (proleti kao vikor) Voloda!...

DIRIGENT (u orkestru) A gde je trombon? Bolestan? Juče sam ga video u radnji, kupovao čarape. To je odista smešno! Bez noža! (Glas. »Šta to bez noža?«) Preklao me bez noža! Zaista, ne razumem te muzičare!

GENADIJ (iz svoje garderobe) Zar sto godina treba da pantalone čekam? Garderoba! Ovamo krupno karirane pantalone!

METELKIN (na pozornici) Voloda! Daj rikvand! (Odozgo se spušta rikvand - gotski hram u koji je ušiven komad Granovitog dvorca, sa bojarima, prekriva ogledala) Voloda, vraže! No, šta si to spustio? Ne gotski, egzotični! Daj okean sa plavim nebom! (Rikvand se diže, ponovo otvara ogledala. Kraj njih - uzmuvanost; perike na kalupima)

LIKI: Triko mi je ponovo pukao! Baš je cicija taj Genadij!

SIZI: Štednja, dragi moj. (Bučno se spušta okean. U orkestru štimovanje instrumenata. Ogledala nestaju. Spuštaju se sofite koje gore, nekakvi blokovi)

METELKIN: Vulkan ulevo, ulevo pokreni! (Vulkan se pokreće, izbacujući dim)

DIRIGENT: Uvertira broj 17, pripremite note.

METELKIN: Jesu li glumci spremni? (Glasovi. »Spremni!«) Voloda! Zavesa! (Spušta se velika zavesa i zatvara pozornicu)
(Kraj prologa)

PRVI ČIN

METELKIN (u odškrinutoj zavesi) Gotovo! Likuj Isaiču, počinjite! (Nestane. Udarac gonga)

DIRIGENT: Tiše! (Orkestar počinje da svira uvertiru)

TROMBONISTA (pojavi se u odškrinutoj zavesi. Zakasnio je, uzbuđen)

DIRIGENT (spušta palicu, muzika prestaje) A! To ste vi? Odista mi je prijatno. Zašto ste došli tako rano? A, imate nove čarape? Pa, čestitam vam, već ste kažnjeni. Izvolite u orkestar. (Trombonista se spušta u orkestar. Uvertira ponovo počinje. Sa poslednjim taktom se diže zavesa. Na sceni prava čarolija - svetli sunce, presijava se i preliva tropsko ostrvo. Na granama majmuni, lete papagaji. Vigvam Sizi-Buzija na podnožju vulkana, opkoljen živicom. Na zadnjem planu okean. Sizi-Buzi sedi na prestolu, opkoljen odaliskama iz harema. Kraj njega stoje u belom perju Liki-Tiki, Tohonga i stroj Arapa sa kopljima)

SIZI: Ah, ah, ah! Zar sam mogao i pomisliti da će moji verni starosedeooci biti sposobni da počine zločin protiv svog zakonitog gospodara! Ne verujem svojim carskim ušima... Gde su zločinci?

LIKI: Pod ključem u podrumu, gospodaru. Kiri-Kuki je zajedno s njima.

SIZI: Zašto?

LIKI: To je on smislio. Da se starosedeooci ne sete da je on izdajnik. Bio je provokator.

SIZI: Aha, to je pametno!

LIKI: Zapovedate li da dovedemo zločince, vaše veličanstvo?

SIZI: Dovedi ih, hrabri generale.

LIKI: Ehej! Tohonga! Izvuci neradnike iz podruma! (Arapci otvaraju trap i

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

izvlače Kaj-Kuma, Fara-Tetea i Kiri-Kukija)

TOHONGA: Iziđite pred sud gospodarev.

SIZI: Eh, eh, eh! Pa, zdravo da ste mi, drage bitange!

KIRI: Zdravi da ste mi, vaše veličanstvo! (Kaj i Fara su začuđeni)

LIKI: Da ih saslušamo, vaše veličanstvo?

SIZI: Saslušaj ih, dragi junače.

LIKI: Pa, lepotani moji, šta ste to govorili pored kukuružišta?

KAJ: Ništa nismo govorili.

LIKI: A. tako? Ne trepći. Jesi li govorio?

FARA: Nisam.

LIKI: Ćuti, kad govore s tobom! Govorio si? Odgovaraj kad te pitaju!

SIZI: Eh, eh, eh! Kako su samo uporni! Ako budete terali inat, bog Vajdua će vas na onom svetu kazniti.

KAJ: Mi više ne verujemo u boga Vajdua. Suviše jedno živimo. Nema ga, ne postoji. Inače bi se zauzeo za nas.

SIZI: Ah! Udalji ih malo od mene. Ako ih opali munja, može i mene još da zakači.

LIKI: Od njih ništa nećemo izvući. Kiri, ispričaj ti.

KAJ: Brate naš, Arape, budi hrabar, ćuti.

KIRI: Izvinite, ali vam ja nisam brat.

KAJ: Kako to?

KIRI: Vaše veličanstvo! Užas, užas, užas! Uostalom, toliko sam se namučio u tom podrumu, da ne mogu ni da govorim. Tohonga, daj mi gutljaj ognjene vodice da se okrepim. (Tohonga dodaje Kiriju čuturu) Uh, ovo valja! (Kaj i Fara su zapanjeni) Eto, vaše veličanstvo, odavno sam već počeo da zapažam da u glavama vaših vernih podanika počinje nešto da se zbiva. Pritisnut mišlju o tome šta će biti s našim dragim ostrvom u slučaju da pokret dobije pogibeljne razmere, odlučio sam se na lukavstvo.

KAJ: Kako? Kiri...

FARA: Eto šta! On je provokator. Jasno je!

LIKI: Ćutati!

KIRI: Odavno sam već zapazio ova dva mladića. Jutros sam im prišao i zapodeo s njima razgovor. Pitam ih: Zašto ste, deco, tako tužni? Ili loše živite?...

FARA: Kaj, mi smo u rukama izdajnika. Ali, pričekaj samo, odvratna gnjido!

KIRI: Vaše veličanstvo, zaštitite vašeg odanog Kirija od napada državnih zločinaca.

LIKI: Ćutati!

SIZI: Nastavi, pametni stvore.

KIRI: I šta bi, vaše veličanstvo. Užas, užas, užas! Strašno mi je i da kažem!... Ja im i kažem -zašto se, dragi moji, krijete? Čemu ta konspiracija? Kako - kažu oni - zar si i ti naš? Ti si beli Arapin, u sviti si Sizi-Buzija, šta ti imaš zajedničkog s nama, bednim robovima starosedecima? A onda sam im svašta napričao. I da sam samo na izgled Arapin, a da sam u duši s njima, crvenim domorocima...

KAJ: O, postoji li na svetu mera za ljudsku podlost!

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI:... da sam već odavno, odavno dirnut težnjama domorodačkog stanovništva, zamislio... izgovoriti je strašno, vaše veličanstvo... da sam zamislio pobunu protiv vašeg veličanstva... i pitam ih: »Da li bi vaši pošli sa mnom?« i, zamislite samo, oni odgovaraju: »Bi.«

SIZI: Gde si, o nebeska munjo! Nema nebeske munje.

KIRI: I onda se nakupilo još ljudi, i mnogi su bili uz njih... Užasn timer sam se od svega što se dešava kod nas na ostrvu... Ali, ne pokazujem to, ja vičem: »Dole, - urlam ja - tiranin Sizi-Buzi sa bandom velikih opričnika!« I šta mislite samo, počeli su i oni da viču... Ua! Ua! A na taj povik okupili su se stražari, kako sam i naredio, i sve su pohvatali.

SIZI: I to je istina?

KAJ: Da, to je istina. I nikad još istina nije izašla iz ustiju odvratnijih od ustiju tog čoveka.

KIRI: Jeste li videli gada, vaše veličanstvo?

LIKI: Zapušiti mu usta!

KAJ (odmahujući rukama) Slušaj ti, pijavice, jedna!

SIZI: Pijavica? Ti to meni?

KAJ: Tebi! Zašto si došao na presto? Zašto sa nekoliko stotina naoružanih neradnika vladaš nebrojenim masama domorodacarobova?...

LIKI: Začepite mu usta! (Tohonga zatvara usta Kaju)

FARA: Hiljade domorodaca, izmučeni, pokoran narod puzi po usijanoj zemlji, seje mais, donosi bisere i sakuplja kornjačina jaja. Oni rade od jutra do zalaska sunčanog boga.

LIKI: Začepiti i ovoga!

KIRI: Užas, vaše veličanstvo! (Fariju začepljuju usta)

KAJ (eksplodira) A ti prodaješ sve to Evrolljanima i piješ? Gde je pravda?

Domoroci, čujete li nas? (Arapu mu začepljuju usta)

FARA (eksplodira) Zlikovče!

KIRI: Čudim se vašem strpljenju, vaše veličanstvo.

SIZI: Pa šta, zar uši vatom da začepljujem, a? Fuj, vaši utom. Težak tekst. Vatom uši... Čuti, ništarijo!

FARA: Ne tresi se, zločinče! Već svetli zloslutnim plamenom vulkan Muanganam, koji je do sada ćutao. Gledaj, gledaj! (Oblak zaklanja sunce, i nad vulkanom se pojavljuje zloslutni odsjaj)

SIZI: Fuj, fuj, fuj, suvo drvo - sutra je petak! Ne dozivaj nesreću, bezbožniče! (Oblak nestaje, svetlo. Kaju i Fariju začepljuju usta)

KIRI: Izvolite li videti, vaše veličanstvo, kakve sam vam tipove pronašao.

SIZI: Hvala ti, verni ministre Kiri. Dobićeš nagradu.

KIRI: Ne radim ja za nagradu, vaše veličanstvo. Dužnost mi nalaže, to je nagrada moja. (Tiho) Vešto sam to rekao! (Glasno) Uzgred budi rečeno o nagradama, vaše veličanstvo. Ja jedno vreme neću smeti da se pojavljujem pred domorocima. Neka objave da živim u kazamatu.

SIZI: Ta ti je pametna. Dobro! Šta sada da radim s njima?

KIRI: Prirodno, vešanje o palmu za nauk ostalima.

SIZI: To je ideja. Pročitaj presudu.

KIRI: Domoroci Kaj-Kuma i Fara-Tete za pokušaj pobune protiv zakonitog

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

kralja ostrva... da produže bogovi nezamračeno svetlo carstvovanja njegovog, Sizi-Buzija Drugog... (Dirigent daje znak, u orkestru fanfare. Arapi jure) osuđuju se (tuš doboša) na lišavanje svih prava, konfmskaciju imovine... gde se nalazi vaša imovina? Ej, izvuci krpu iz usta ovoga!

KAJ: Obična si svinja!...

KIRI: Začepi!... na vešanje o palmu nogama nagore!

SIZI: Ne zaboravi - »ali uzimajući u obzir«...

KIRI: Eh, vaše veličanstvo, pokvarićete ih vi tim vašim »uzimajući u obzir...«

SIZI: Neću da dam tim protuvama povod da me otrcavaju zbog surovosti.

KIRI: Kako bi to i mogli da učine, kada budu visili na palmi? Samo da mirno vise... Ali, uzimajući u obzir, prava ne lišavati, obesiti sa svim pravim

opšteprihvaćenim načinom glavom nadole. (Kaj i Fara se istržu iz ruku Arapa i penju se na stenu)

KAJ (Fariju) Nemamo šta da izgubimo! Bolje smrt u talasima, nego u omči! Za mnom!

FARA: Dole tiranin! (Skaču u okean, iza pozornice se čuje jeziv pljesak u vodu)

SIZI: Ah!

KIRI: Što ih, vragovi, niste držali?

LIKI: Potera! (Arapi jure)

KIRI: U čamce!

TOHONGA: U čamce! (Pušta strelu sa stene. Svi beže. Sizi takođe)

PASPARTU (iza pozornice) Evropljani izlazite! Volođa! Zašto brod nisi pustio!

Uh, neradnici jedni! (Dirigent daje znak. Mornari, iza pozornice, zajedno sa orkestrom, pevaju: »Po morima... po morima... Sada ovde... sutra tamo...« Sa neba se na konopcima spušta brod, na njemu Lord, Ledi, Paganel, Paspартu, Hateras, mornari. Svi su u odelima sa ilustracija za knjige Žila Verna)

MORNARI (pevaju) Ah, daleko je Tipereri... (Pucanj iz topa) Kopno! Kopno!

Ura! Ura!

LEDI: Lorde Eduarde, kopno! Oh, kako se radujem!

LORD: O, jes. Vidim. Kapetane, pustite nas na kopno.

HATERAS: Spustite trap! Badavadžije! Ej! Ti u uskim pantalonama, puziš ka trapu kao vaš! Da bog da te groznica bacala sa kreveta na krevet, da shvatiš već jednom...

LEDI: O, bože moj, kako se samo izražava!

PAGANEL: Kako se to izražavate u prisustvu madam, mesje Hateras!

HATERAS: Hiljadu izvinjenja, ledi, nisam vas primetio. Spustite trap, anćeli, heruvimi, engleskim jezikom vam govorim! Tram-taram-ta-tam. (Psuje bez reči. Mornari spuštaju trap, svi silaze na obalu)

LEDI: Kakvo divno ostrvo! Lorde Eduarde, čini mi se da je ovo ostrvo nenastanjeno!

PAGANEL: Madam govori rezonski. Ostrvo je nenastanjeno. Kunem se Jelisejskim poljima, prvi sam to zapazio.

LEDI: Izvinite, mesje Paganel, ali ja sam prva povikala - »Nenastanjeno!«

LORD: Ledi je u pravu. Kapetane, zastavu ovamo! (Zabija englesku zastavu u zemlju) Jes. Ostrvo je englesko.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PAGANEL: Paspartu! Zastavu! (Zabija francusku zastavu u zemlju) Ui. Ostrvo je francusko.

LORD: Kako da shvatim vaš postupak, ser?

PAGANEL: Kako želite, tako ga i shvatajte, mesje.

LORD: Vi ste gost na mojoj jahti, ser, i ja vas odista ne razumsm. Ne mogu da dozvolim da ostrvo ostane ovde besprizorno.

PAGANEL: Ni ja to ne mogu da dopustim.

PASPARTU: Oprostite, molim vas, džentlmeni, što vam smetam malim savetom: podelite ostrvo napola.

LORD: Slažem se. Jes.

PAGANEL: Ui. (Pojavljaju se Sizi i ostalo društvo) O, vuala! Vidi, vidi!

LORD: Ostrvo je nastanjeno. Ko ste vi?

KIRI: Dozvolite da vas pozdravim, vaša svetlosti, povodom vašeg dolaska na naše poštovano ostrvo.

LORD: Vi ovde živite?

KIRI: Upravo tako. Registrovani smo na ostrvu.

LORD: Uklonite zastave! A ko vlada ostrvom?

SIZI (smestivši se na prestolu) Ja, po milosti bogova i duha Vajdua. (Fanfare) Ja sam - Sizi-Buzi Drugi i vladam ovde. Evo garde moje, Arapa mojih vernih, i predvodnika Liki-Tikija.

KIRI: Čast mi je da se preporučim. Ja sam Kiri-Kuki, ceremonijal-majstor dvora njegovog veličanstva.

LORD: A gde je dvor?

KIRI: Eno, izvolite li videti vigvam na vulkanu, a kraj njega brvnara. To je dvor.

LEDI: Ah, kakvo smo zabavno pleme otkrili!

SIZI: A ko ste vi, dragi gosti?

LORD: Ja sam... (orkestar svira) lord Eduard Glenarvan, vlasnik zamka Malkolm. Sa mnom su ledi Glenarvan i Hateras, moj kapetan, sa posadom.

PAGANEL: Ja sam... (orkestar - »Marseljeza«) Žak Elias, Marija Paganel, sekretar geografskog društva. Sa mnom je i lakej moj...

PASPARTU: Paspartu.

SIZI: Srcu mom su dragi uvaženi gosti.

LORD: Donesite stolice na rasklapanje. (Mornari donose stolice, Evropljani sedaju) Gde je vaš narod?

SIZI: Naš narod su - crveni domoroci. Oni žive tamo daleko.

LORD: Ima li ih mnogo?

SIZI: O, mnogo... jedan... dva... petnaest... i još mnogo odreda.

PAGANEL: Kako je to interesantno! (Beleži)

LORD: Vi vladate, a oni rade?

SIZI: Tako je dragi moj, tako.

LORD: O, to je pametno! A da li je narod dobar?

KIRI: Prekrasan narod, vaša svetlosti! Ovde su maločas dvojicu dovodili... uostalom, nije važno.

LORD: Ostrvo je bogato?

SIZI: Hvala neka je bogovima, živimo, ne žalimo se. Na ostrvu imamo

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

kukuruz, pirinač, kornjače, slonove, papagaje, a prošle godine se pojavio i biser.

LEDI: Biseri? O, to je odista interesantno!

PAGANEL: O, da.

LORD: Biser? Vi kažete - biser? I da li ga mnogo proizvodite?

SIZI: Malo, dragi moj. Jedva nekih pet stotina pudova godišnje.

LORD, LEDI, PAGANEL, HATERAS: Koliko?...

SIZI: Zašto ste se tako začudili, poštovani stranče?

LORD: Malo. I gde stavljate taj biser?

SIZI: Prodali smo ga.

LORD: Kome?

LEDI: Prodali su ga!

LORD: Ledi, molio bih vas da čutite.

SIZI: Jedan Nemač je dolazio kod nas.

PAGANEL: Svuda ti Nemci!

LORD: I koliko vam je platio?

SIZI: Pet stotina aršina cica, dvadeset burića piva, jednog misionara, a osim toga je poklonio Kiri-Kukiju pantalone...

KIRI: Upravo bve pantalone.

SIZI: A meni je poklonio u znak sećanja pet stotina svojih maraka u novčanicama, i ja sam njima oblepio svoj vigvam.

LORD: I on je uzeo pet stotina pudova bisera?

SIZI: I odvezao ih.

KIRI: Govorio sam vam, vaše veličanstvo, da smo ga jeftino dali.

PAGANEL: Varalica!

KIRI: Jesam li vam govorio, vaše veličanstvo.

SIZI: Zar je on uvredio starog Sizija? A obećao je da će se vratiti na svojoj lađi s - dimnjakom.

HATERAS: I kada se vrati sa tim svojim koritom, moraš da ga pošalješ nazad u Evropu. Ah, da bog da seprevrnuo! A i ti si mi dobar, stari majmune! Ako se još jednom pojavi ovde, a ti ga ne baciš sa zardalim sidrom vezanim za noge u more... odista ću...

LORD: Kapetane, smirite se.

HATERAS: Pa ne mogu, vaša svetlosti, sa tim Ara.pima... O, bože!

LORD (tiho) Ser... pa šta je to! A? Želite li?

PAGANEL: Serteneman. Razume se. Ui.

LORD: Popola?

PAGANEL: Popola.

LORD (glasno) Onda, evo ovako... Ima li sad bisera?

SIZI: Sad, dragi moj, nemamo. U proleće će biti, za tri meseca.

LEDI: Pokažite, kakav je? Uzorak.

SIZI: To već može. Tohonga, donesi iz vigvama biser kojim zakucavam eksere. (Tohonga donosi biser natprirodne veličine)

TOHONGA: Evo.

KIRI: Vuala.

LEDI: Ah, pozlilo mi je.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PAGANEL: Presveta pariska Notr Dam!

HATERAS: Pet stotina pudova ovakvih? Ovakvih bisera?

SIZI: Ne, onaj je bio još krupniji.

KIRI: Mnogo krupniji vaša svetlosti.

HATERAS: Ja ne mogu...

LORD: Dobro, evo šta. Ukratko. Mi sad moramo da plovimo u Evropu. Shvati, kralju, kod tebe je bio varalica.

SIZI: Ah, ah! Duh Vajdua će ga kazniti.

HATERAS: Pazi da neće. Čekaj samo...

LORD: Kapetane, zamolio bih vas da mi ne upadate u reč. Ovako ćemo! Ja kupujem sav vaš biser. I ne samo onaj što ćete izvući u proleće... Već sve što ćete uloviti iz mora za sledećih deset godina. Platiću vam...

PAGANEL: Popola sa mnom...

LORD: Da, popola sa gospodinom Žakom Paganelom... Da li si ikada video funtu sterlinga?

SIZI: Nisam, dragi moj. Šta je to?

LORD: To je zgodna stvar. Ma gde bio na Zemljinoj kugli, jednom rečju, svuda je taj papirić... evo ga. Ma gde bio i ovo dao, dobićeš gomile cica, gomile duvana, pantalona i koliko hoćeš vatrene vode.

HATERAS: A ne tamo nekog smrdljivog piva...

LORD:... nego ruma! Ruma!

SIZI: Bogovi te blagosiljali, stranče.

LORD: Slušaj. Daću ti hiljadu ovakvih papirića. I ti ćeš pokriti svoje ostrvo cicom kao suknom. Daću ti pet stotina burića ruma, koji gori kao slama ako mu prineseš šibicu, daću ti hiljadu aršina platna, hiljadu, razumeš? Sto... sto... deset puta sto. Pedeset konzervi sardina... Šta još hoćeš?

SIZI: Ništa više neću. Ti si velikodušan stranac.

HATERAS: A ja ti sa svoje strane poklanjam lulu pod uslovom da do mog dolaska ovde onaj prokleti Nemač visi na drvetu kao trula banana.

KIRI: A meni kofer, vaša svetlosti.

LORD: Dobro. A platiću ti sve to sada, unapred, jasno?

SIZI: Volim te, stranče!

LORD: I ja tebe, samo si me izbalavio. Ljubi mesje Paganela.

PAGANEL: Mersi, poljubili smo se prekjuče. I dosta mi je.

LORD: Potpiši ovde.

SIZI: Ja sam, dragi moj, pošto sam mesec dana učestvovao u likvidaciji nepismenosti, sve zaboravio. Sećam se - Zepereca, a ostalo mi je izletelo iz glave.

KIRI: Dozvolite meni, lorde. Evo, izvolite. Ki, i, ki, kiri, kuki.

LEDI: O, vi ste pismeni? (Tiho) Uopšte nije ružan ovaj Arapin. (Glasno) Ko vas je učio?

KIRI: Stranci koji su navraćali, milostiva.

LORD (čita) Kiri-Kuki i... kofer. Šta je sad to?

KIRI: Ja to samo napominjem da se ne zaboravi. Da ne zaboravite kofer, vaša svetlosti.

LORD: Aha! Dajte mi kofer sa bravicama koje se sijaju. (Paspartu pruža kofer)

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Kakva lepota! Da li da verujem sopstvenim plavim očima! Ah, ah! Ne, ja sam nedostojan takvog kofera. Dozvolite da vas zagrlim, lorde. (Lord se izmiče, Kiri grli ledi)

LEDI: Ah, vi drski čoveče!

LORD: To je već suviše. No, evo ti... (Pruž a debele svežnjeve novčanica) Evo ti funte sterlinga. Ali imaj na umu - treba biti pošten! Za tri meseca ć u doći po bisere. Nemca, ako kojim slučajem dođe, oterati! Ne varati! Inače ć u da se naljutim!

PAGANEL: I ja. Objavićemo rat.

SIZI: Zašto plašiš starog Sizija, on neće prevariti.

LORD: Sila si! Mornari, izdati platno, sardine, dokotrljati rum!

HATERAS: Daj rum! Tamtar...

MORNARI: Ej!... (Izbacuju robu, kotrljaju buriće)

SIZI: Hvala ti. Poklanjam ti biser! Evo ti!

LEDI: Mersi! Ah, pravo čudo! Čudo!

KIRI: Tohonga! Uhvati za ledi jednog papagaja!

TOHONGA: Odmah. (Jato papagaja uzleće. Tokonga lovi najvećeg i pruža ga) Evo.

KIRI: Dozvolite, milostiva, da vam poklonim papagaja u znak sećanja. Divan ukras za vaš salon u Evropi.

LIKI: Vešt je, mangupčina!

PAGANEL: Pazi vraga! Divljak je odista galantan!

LEDI: Predivan je, mesje Paganel! Mersi! Mersi! On govori?

KIRI: Nego kako!

HATERAS: Prvi put u životu vidim takav primerak! Ah, crkao da bog da!

PAPAGAJ: Crkao da bog dao ti! (Opšta zapanjenost)

HATERAS: Kome ti to? Ah, satano bezrepa!

PAPAGAJ: Sam si satana!

HATERAS: Ako te samo odalamim!

LEDI: Šta vam je, kapetane! Ne vređajte moju ptičicu! On je budala!

PAPAGAJ: Sama si budala!

LEDI: Ah!

LORD: Pazi, Metelkine!

PAPAGAJ: Razumem, Genadije Panfiliču!

HATERAS: Lorde, sunce počinje da se kloni smiraju. Vreme je da krenemo. Ispred ostrva je podvodno stenje.

LORD: Dižite jedra, kapetane!

HATERAS: Razumem. Posada, na brod! (Mornari odlaze na brod, dižu se jedra)

LORD: Gud baj!

SIZI: Do vidova!

LEDI: Paspartu! Uzmi papagaja!

PASPARTU: Razumem, ledi.

PAGANEL: Orevoar!

HATERAS: Podići most! Tramtaram!

PAPAGAJ: Majčice, majčice, majčice...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

HATERAS: Ah, izgoreo da bog da u kotlu! Zavezati mu kljun kanapom! Iz uvale napolje! (Dižu se sidra. Brod počinje da se udaljava. Sunce zalazi u okean)

MORNARI (sve tiše) Po morima... po morima...

PAPAGAJ (peva) Danas ovde, sutra tamo...

SIZI: Otišli su! Dobri stranci!

KIRI: Čast mi je da vam čestitam, vaše veličanstvo, dobar posao!

LIKI: A ja tebi kofer! Umeš da iskamčiš, vražji sine!

KIRI: Znaš, Liki, strankinja se u mene, čini mi se, zaljubila.

LIKI: Pa razume se, još nije videla takvog lepotana kao što si ti!

SIZI: Kiri, uzmi novac i sakrij ga.

KIRI: Razumem, vaše veličanstvo. (Stavlja novac u kofer) A šta da se radi sa robom?

SIZI: Sakrij u moje podrumne. Arapima izdati po čašu vatrene strane vode.

ARAPI: Pokorno se zahvaljujemo, vaše veličanstvo!

SIZI: Sile ste, momci!

ARAPI: Na službi, vaše veličanstvo!

SIZI: Dobro, samo ćutite. (Tohonga otvara burence, koje počinje da se presijava plavom vatricom u polutama) E, ovo već shvatam!

LIKI: Vaše veličanstvo, trebalo bi i domorocima objaviti nekakvu milost.

SIZI: Milost? Misliš? Dobro, neka bude. Objavi im da im opraštam za pobunu. Opraštam i onoj dvojici bandita koji su se podavili. Na njih se više ne ljutim.

KIRI: Najbolji gospodaru! (Tiho) Ali, hteo bih da sam siguran da su se utopili.

SIZI: Određujem za večeras praznik celoj mojoj sviti i vernoj mi gardi, i neka nas u času izlaska noćnog svetla (pojavljuje se tajanstveni mesec) obraduju igrom odaliske iz moga harema. (Dirigent daje znak, orkestar počinje da svira Listovu Drugu rapsodiju. Odaliske igraju. Najradosnije igra Kiri-Kuki sa koferom. Pada zavesa i zatvara pozornicu. Paspartu iz razmaknute zavese daje znak rukom i muzika prestaje. Pauza) U sali se pali svetlost.

(Kraj prvog čina)

DRUGI ČIN

SLIKA PRVA

(U orkestru odjeci katastrofe. Otvara se zavesa. Na pozornici mrak i samo nad vulkanom zloslutno crvenilo)

KIRI (sa fenjerom) Ej! Ima li koga! Ovamo. k meni! Ko je to! Vojskovođo, jesi li to ti?

LIKI (sa fenjerom) Ja, nego ko! To si ti, Kiri?

KIRI: Ja! Ja! Eto ti na! Jesi li ostao čitav?

LIKI: Zahvaljujući bogovima, kao što vidiš!

KIRI: Odgovaraj brže, da li je poginuo Sizi-Buzi?

LIKI: Poginuo.

KIRI: Koliko sam puta govorio starcu: skloni vigvam sa tog vraškog primusa! Ne, nije hteo da me poslušā. »Bogovi ne dopuštaju!...« Eto, sad nisu dopustili!... Ko je još poginuo?

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LIKI: Ceo harem i pola Arapa. Svi koji su bili na straži.

KIRI: Lepo nam se piše!

LIKI: Nisam prosto pametan šta da se radi?

KIRI: Ne, dragi generale, moraćemo da budemo pametni.

LIKI: Pa, onda budi što pre!

KIRI: Čekaj... Da sednemo... Oh!

LIKI: Šta je?

KIRI: Čini mi se da sam nogu iščaošio. Oh!... Znači... Pre svega, da vidimo sve što se desilo. Desila se...

LIKI: Erupcija.

KIRI: Sačekaj, ne prekidaj me! Erupcija! Da, pojurila je lava i prekrila carski vlgvam. I ostali smo bez vladara.

LIKI: I bez pola garde.

KIRI: Da, to je odista užasno, ali i pored toga to činjenica. Postavlja se pitanje šta će se sad desiti na ostrvu?

LIKI: Šta?

KIRI: Ja tebe to pitam - šta?

LIKI: Ne znam.

KIRI: A ja znam. Doći će do pobuna.

LIKI: Odista?

KIRI: Budi siguran. Ti odlično znaš u kakvom je stanju ovo naše dobro domorodačko stanovništvo, a sada kad sazna da vladara više nema, potpuno će pobesneti...

LIKI: Nemoguće!

KIRI: »Nemoguće«... Pa ti si još kao dete, na časnu reč! Oh, pogledaj ponovo ogranj!... Da ne pojuri samo ovamo!

LIKI: Ne, već se smirilo.

KIRI: Dragi moj, tamo unutra nisam bio. Vrag će gaznati smiruje li se ili ne... Da siđemo malo niže, za svaki slučaj... (Pretrčavaju) Ovde je mirnije. Dakle, postavlja se, znači, pitanje šta treba uraditi da se izbegnu strahote pobune i bezvlašća.

LIKI: Ne znam.

KIRI: E, a ja zato znam. Moramo odmah da izaberemo novog vladara.

LIKI: Aha! Shvatio sam! Ali koga?

KIRI: Mene.

LIKI: Jesi li pri čistoj?

KIRI: Uvek sam pri čistoj, ma šta da se desi.

LIKI: Ti - vladar?!... Slušaj, to je drskost!

KIRI: Polako, ti ne razumeš. Slušaj me pažljivo: ona dva vruga su se sigurno udavila?

LIKI: Kaj-Kum i Fara-Tete?

KIRI: Aha.

LIKI: Čini mi se da sam video kako su im glave nestale pod vodom.

KIRI: Hvala neka je bogovima! Samo su ta dvojica mogla da me ometu u izvršenju moga plana, koji je, pomome, odličan.

LIKI: Kiri, ti si jednostavno drzak! Ko si ti da bi postao vladar? Pre bih mogao

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

ja, komandant garde...

KIRI: Šta ti možeš? De, reci, šta možeš? Umeš samo da urlaš komande i ništa više! Potreban je pametan čovek!

LIKI: A ja nisam pametan? Kuš, kad...

KIRI: Ti si čovek prosečno pametan, a potreban je genijalac.

LIKI: A ti si genijalac!

KIRI: Ne diskutuj. Joj... Čuješ li? (Žamor iza pozornice)

LIKI: Eto, jasno, probudili su se, đavoli jedni!

KIRI: Da, probudili su se, i ako ne želiš da te oni, zajedno sa ostacima tvoje garde, bace u vodu, dobro me slušaj. Ukratko! Ja ću biti vladar. Odgovori mi, želiš li da ostaneš komandant moje garde?

LIKI: To je odista nečuveno! Ja Liki-Tiki, vojskovođa, da budem komandant garde jedne protuve!

KIRI: A, tako znači! Onda crkni kao obično pseto, čak i bez crkvenog pokajanja! Imaj na umu da ću svoj plan ipak izvršiti. Preći ću na stranu domorodaca i vladar ću pored svega postati! Ostrvom ne može da vlada niko drugi sem mene. A ti ćeš da hraniš krabove u zalivu Plavog Spokojstva. Do viđenja! Nemam vremena!

LIKI: Stani, bitango! Pristajem.

KIRI: Aha, to je već nešto sasvim dr.ugo.

LIKI: Šta treba da radim?

KIRI: Skupi preostale Arape i ćuti. Ma šta se dešavalo! Jasno? Ćuti!

LIKI: Dobro. Videćemo šta će od svega toga ispasti... Tohonga! Tohonga, gde si?

TOHONGA (izlazi) Ovde sam, generale.

LIKI: Zovi ovamo sve preživjele!

TOHONGA: Razumem, generale! (Žamor mase. Na pozornici - prvo pojedinci, a posle grupe domorodaca sa crvenim zastavama. Plamen se povija i zbog toga se cela pozornica obasjava mističnom svetlošću)

KIRI (popevši se na prazno bure od ruma) Ej! Ej! Domoroci, ovamo! Ovamo!

DOMOROCI: Ko zove? Šta se desilo? Erupcija? Ko? Šta? Zašto? (Tohonga dovodi na pozornicu gardu sa belim fenjerima)

KIRI: Ja vas zovem! Ja! Kiri-Kuki, prijatelj domorodačkog stanovništva! (Diže fenjer nad glavom)

PRVI DOMORODAC: Erupcija!

KIRI: Da! Erupcija! Ovamo! Slušajte, svi slušajte šta ću vam sad reći!

DOMOROCI: Ko to govori? Ko govori? Ko?

KIRI: To govorim ja - Kiri! Prijatelj domorodaca!

DOMOROCI: Slušajte! Slušajte!

KIRI: Tiše, prijatelji moji! Sad ćete saznati šta se desilo... (Tišina) Noćas, kad je naš bivši car Sizi-Buzi Drugi... (U orkestru zvuci fanfara)

ARAPI: Bogovi neka su mu naklonjeni!...

LIKI: Tiše vi tamo!

KIRI (daje očajničke znake sa bureta i fanfare se stišavaju, kao i Arapi)

...nemaju zašto bogovi da mu budu naklonjeni! Nikada mu nisu ni bili naklonjeni! Nemaju zašto da budu naklonjeni tiraninu koji je izmučio svoj

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

narod! (Domoroci se glasno čude) Kada je Sizi, napivši se vatrene vode, mirno zaspao u svom haremu u podnožju, vulkan Muanganama, koji je ćutao punih trista godina, iznenada je otvorio svoje vatrene ćeljusti i izbacio potoke lave, koji su zbrisali sa lica ostrva kako samog Sizi-Buzija, tako isto i njegov harem i pola garde. Prema svemu je nastupila zapisana u knjizi života granica božanskom strpljenju i, voljom duha Vajduha, tiranin je nestao... (Žamor)

LIKI: Kako je samo, bitanga, krasnorećiv!

KIRI: Braćo! Ja, Kiri-Kuki, Arapin po rođenju, ali domorodac po duhu, uz vas sam! Slobodni ste, domoroci! Vićite zajedno sa mnom: Ura! Ura!

DOMOROCI (prvo tiho, a posle sve jaće) Ura! Ura! Ura!

DIRIGENT (ustaje i daje znaće) Ura! Ura! Ura!

DOMOROCI: Ura! Ura! Ura! (Žamor se stišava)

KIRI: Neće više biti ugnjetavanja na ostrvu, neće više biti ljutih kamdžija nadzornika Arapa, neće više biti ropstva! Sada ste sami gospodari svoga ostrva, sami ste gospodari! O, domoroci!

DRUGI DOMORODAC: Zašto on sve to govori, braćo, zašto se Arapin iz svite raduje zbog nas! U ćemu je stvar?

PRVI DOMORODAC: To je - Kiri-Kuki.

TREĆI DOMORODAC: Ko? Ko? (Žamor)

LIKI: Govorio sam da od svega toga ništa neće biti! Samo da izvućem odavde ćitave noge...

ĆETVRTI DOMORODAC: To je Kiri!

KIRI: Da, to sam ja! Ko je to od vas, dragi moji domoroci, povikao: »Zašto se Arapin raduje zajedno s nama?« Ah, ah, ah! Nesreća oe uselila u srce moje od takvog pitanja! Ko ne zna Kiri, Kukija! Ko ga nije ćuo još koliko juće, kraj kukuruza?

PRVI DOMORODAC: Da, ćuli smo!

DOMOROCI: Ćuli smo!

PRVI DOMORODAC: Gde su Kaj-Kum i Fara-Tete?

KIRI: Tiše! Slušajte šta sam ućinio ja, pravi prijatelj domorodaca, Kiri-Kuki!

Juće me je uhvatilz straža zajedno sa drugim domorocima Kaj-Kumom i Fara-Teteom...

TREĆI DOMORODAC: Gde su oni? Zašto si sam?

KIRI: Slušajte, slušajte! Bacili su nas u tamnicu, a posle su nas doveli ovamo, kraj podnožja prokletog prestola, i ovde nam je u oći gledala sigurna smrt. Bio sam svedok kako su jadni Kaj i Fara bili osućeni na vešanje. Užas, užas! Užas!

TREĆI DOMORODAC: A ti?

KIRI: Ja? Sa mnom se desilo nešto mnogo gore. Stari tiranin je odlućio da je za mene, Arapina koji ga je izdao, smrt u omći na palmi - suviše laka kazna. Bacili su ms nazad u kazamat i ostavili tamo na jedan dan, dok ne pronaću za mene nećuvenu po surovosti kaznu. Tamo sam, sedeći u vlažnom podzemlju, ćuo kako su junaćki sinovi Kaj-Kum i Fara-Tete uspeli da se istrgnu iz ruku dželata, bacili se sa Muanganama u okean i otplivali. Bog Vajdua neka ih ćuva na pućini koja ss talasa!

LIKI (tiho) Au, kako li će oni samo isplivati, bože moj, bože!

PRVI DOMORODAC: Bogovi neka ćuvaju Kaja i Farija! Živeo Kiri-Kuki, prijatelj

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

domorodačkog življa!

DOMOROCI: Živeo Kiri! Živeo Kiri! Hvala neka je bogovima!

KIRI: Dragi prijatelji, pred nas se postavlja pitanje - šta sad da radimo? Zar naše cvetajuće ostrvo može ostati bez vladara? Zar nam preti užas rasula i anarhije?

DOMOROCI: U pravu je Kiri-Kuki! U pravu je!

KIRI: Prijatelji moji, predlažem vam da odmah sada, ne časeći ni časa, ne mičući se s mesta, izaberemo čoveka kome bismo bez strahovanja mogli da poverimo sudbinu našeg ostrva i njegovog bogatstva. On mora da bude pošten i pravedan, prijatelji moji, zar ne? On mora da bude pravičan i milostiv, ali on, prijatelji moji, mora da bude i obrazovan, da bi vodio pregovore sa Evropljanima, koji često posećuju naše plodno ostrvo. Ko je to, prijatelji moji?...

DOMOROCI: To si ti, Kiri-Kuki!...

KIRI: Da, to sam ja! To jest, nisam! Nisam! Ni za šta! Nedostojan sam te časti!

DOMOROCI: Kiri, ne smeš da odbiješ! Kiri! Ne možeš da nas napustiš u ovako teškom času! Ti si jedini obrazovan čovek na ostrvu!

KIRI: Ne! Ne!

LIKI: Vidi vruga. (Tiho) Zašto se pretvaraš?

KIRI (tiho) Gubi se, kretenčino! (Glasno) Zar ću morati da primim na sebe tu tešku i odgovornu dužnost? Zar ja? Dobro, pristajem.

DOMOROCI (glasno) Ura! Živeo Kiri-Kuki Prvi - prijatelj domorodačkog stanovništva!

KIRI: Suze radosnice mi zalivaju oči, o, dragi moji! Dobro, dragi domoroci, uložiću maksimalne napore da se ne pokajete u svom izboru. I, u znak toga da sam dušom i srcem sa vama, skidam sa sebe belu arapsku nošnju i navlačim na sebe vaše divne domorodačke boje... (Skida kapu, stavlja šareno perje na glavu. Domoroci: likuju. Muzika) Ja, Kiri-Kuki Prvi, objavljujem svoj prvi dekret. U znak radosti, meljam naziv našeg ostrva, koje se u doba Sizi-Buzija zvalo Domorodačko, u Purpurno ostrvo. (Domoroci likuju) Sad se postavlja pitanje šta da radimo sa ostacima garde Sizi-Buzija! Evo ih! (Liki i Arapi su zbunjeni)

DOMOROCI: U vodu sa njima!

TOHONGA (Likiju) Generale, čuješ li?

LIKI: Izdajnik...

DOMOROCI: U okean s njima!

KIRI: Ne! Saslušajte me, verni podanici moji! Ko će da brani ostrvo u slučaju napada neprijatelja? Kome ćemo, na kraju, poveriti da čuva mene? Život čoveka koji je, prema svemu, toliko potreban ostrvu! Predlažem, prijatelji moji da im, ako se pokaju, oprostimo, zaboravimo da su ranije služili tiraninu i uzmemo ih u našu službu. (Likiju) Odgovaraj, zločinče, pristaješ li da se pokaješ i da pošteno služiš domorodačkom življu i meni? (Liki ćuti) Odgovaraj, budalo, kad te pitaju!

LIKI (tiho) Naredio si mi da ćutim...

KIRI: Preporučujem ti da budeš malo snalažljiviji.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LIKI: Slažem se, vladaoče.

KIRI: Hoćeš li služiti?

LIKI: Hoću, vaše veličanstvo.

KIRI: Nećeš ustati protiv mene i naroda?

LIKI: Neću, vaše veličanstvo!

KIRI: Sila si, verni starče!

LIKI: Na službi, vaše veličanstvo!

KIRI: No, tebe odista niko ne može da nadviče. (Arapima) Slažete se?

ARAPI: Slažemo se, vaše veličanstvo!

KIRI: Opraštam vam i, u znak milosti darujem vam zvanje zaslužnih narodnih Arapa.

ARAPI: Najpokornije se zahvaljujemo, vaše veličanstvo!

KIRI: Đavo neka vas nosi! Mogu još i bubne opne da mi puknu. Naredi im da umuknu!

LIKI: Tišina!

KIRI: Promeniti im boju!

LIKI: Razumem, vaše veličanstvo.

KIRI: Samo, molim te, bez vike. Ćuti!

LIKI: Razu... (Lupa dlanom o dlan - sa Arapa momentalno spada belo perje i na glavama im raste šareno. Fenjeri umesto bele boje počinju da svetle crvenom bojom)

KIRI: No, domorodačko stanovništvo, evo tvoje garde!

DOMOROCI: Ura!

LIKI: Paradnim maršem!... (Dirigent zamahuje palicom) korakom... marš! (Orkestar svira marš. Arapi prolaze pored Kirija paradnim maršem. Domoroci mašu fenjerima)

KIRI: Da ste mi zdravo gardisti!

ARAPI: Na službi, vaše veličanstvo!

LIKI (pošto je marširao, staje pored Kirija)

KIRI: Jesi li video?

LIKI: Odista si - genijalac! Sada to i vidim!

KIRI: Šta sam ti rekao!?

(Zavesa)

SLIKA DRUGA

(Carski vigvam Kiri-Kukija)

KIRI: Tek je proteklo tri dana od kako upravljam ovim našim prokletim ostrvom, a već mi je od tog bisera glava kao merica!

LIKI (jede) Sam si kriv.

KIRI: A zbog čega to, pitam se?

LIKI: Naobećavao si im brda i doline i vrag će ga sam znati šta još sve - sad duvaj. (Ironično) Prijatelj domorodaca! (Žvaće) Ko je kreketao: svega ćete imati u izobilju, u izobilju i pirinča i kukuruza... i vatrene vode. Sve za vas i samo za vas. Sami ste gazde. Sećaš se kako si im to govorio? Pa, eto, oni sad i gazduju.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Najčudovišnji je zahtev da ne predam biser Englezima. Divota jedna! Kako da mu ga ne dam kada ga je on unapred platio?

LIKI: I vatrenu vodu dao. Znači, daj biser Englezima!

KIRI: Pa oni najozbiljnije ne žele da ga daju. Da ga izvučemo iz mora, kažu, to hoćemo, ali neka on pripadne nama. Koža mi se ježi na pomisao, šta će se desiti kada se pojavi na brodu ona debela njuška sa riđim bakenbardima. Postavlja se pitanje šta ja da radim? O, velika je sreća što su se utopila ona dva pobunjenika.

LIKI (žvaće) Da...

KIRI: Šta to kažeš?

LIKI: Kažem - da.

KIRI: »Da.« A šta to - da? Samo umeš da mučeš. Bolje bi bilo da mi daš savet.

LIKI: Nije moja specijalnost da delim savete. Šta je meni povereno? Da te čuvam. Ja te i čuvam. A ti vladaj onako kako ti se dopada.

KIRI: Divota jedna!...

LIKI: Eh, bilo je dobro za vreme pokojnog Sizi-Buzija!

KIRI: A šta je to bilo dobro?

LIKI: Za vreme Sizija su morali bez pogovora da predaju biser. Bio je red, eto to.

KIRI: Treba i sad zavesti red.

LIKI: Sad je to teško, dragi moj vladaoče. Suviše si ih razmazio.

KIRI: Eh, od cmizdrenja nema nikakve koristi! Time ništa nećeš popraviti.

TOHONGA (ulazi) Budi mi zdrav, gospodaru!

KIRI: Hvala. Šta ćeš mi reći, dragi moj?

TOHONGA: Domoroci opet došli. Žele da vide tvoju milost.

KIRI: Ponovo? Kazna božja, časna reč! Goni ih... ovamo, u kabinet.

TOHONGA: Razumem, gospodaru (Iziđe) Ulazite! (Ulaze Prvi, Drugi i Treći domorodac)

DOMOROCI: Budi nam zdrav, Kiri, naš vladaoče i prijatelju, neka ae bogovi čuvaju!

KIRI: Aha! I vas neka čuvaju na isti način. Drago mi je. Zaželeo sam vas se. Od jutros vas nisam video.

DOMOROCI: Bogovi neka čuvaju Liki-Tikija, hrabrog vojskovođu narodne garde!

LIKI: I vas, i vas.

PRVI DOMORODAC: Ti mezetiš, hrabri Liki?

LIKI: Ne, plešem.

DRUGI DOMORODAC: Naš hrabri Liki voli šalu.

KIRI: Da, on je čovek vesele naravi. Uzgred budi rečeno, vojskovođo, smatram da bi mogao mnogo ljubaznije da razgovaraš sa mojim dragim podanicima. (Liki gundđa) Čučnite, prijatelji. (Domoroci to učine) Da ne gubimo dragoceno vreme, govorite dragi moji, šta vas je dovelo do mog vigvama u trenutku najvišeg uspona sunčanog boga, kada ne samo rukovodioci već i obični smrtnici, premoreni berbom kukuruza, odmaraju kosti u svojim vigvamima? (Tiho) Ne shvataju, vragovi, insinucije.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PRVI DOMORODAC: Došli smo da ti saopštimo radosnu vest.

KIRI: Unapred se radujem zajedno sa vama, iako i ne znajući u čemu je ta radosna vest.

TREĆI DOMORODAC: Došli smo da ti kažemo da je ulov bisera danas bio naročito bogat. Izvukli smo danas petnaest bisera, od kojih je najmanji veličine pesnice.

KIRI: Oduševljen sam! Čudi me samo jedno, što ih odmah niste doneli u moj vigvam, kako sam vam to već jutros rekao?

PRVI DOMORODAC: O, Kirivladaoče! Narod je uznemiren zbog tog bisera i poslao nas je k tebi da saznamo šta se spremaš da radiš s njim?

KIRI: Dragi moji, sad je prevelika vrućina, da bih po deseti put ponavljao jedno te isto. Ali ipak, ponavljam vam jedanaesti put - biser mora biti dostavljen u moj vigvam, a kad nakupimo pet stotina pudova, po njega će doći Englez i odneti ga.

DRUGI DOMORODAC: Kiri! Narod ne želi da Englezima daje biser.

KIRI: Ali, ipak, biser ćemo morati da damo. Sizi je za njega dobio novac i prodao Englezu biser.

TREĆI DOMORODAC: Kiri, znaš li o čemu je narod brbljao danas u zalivu, za vreme lova na bisere?

LIKI (kroz zube) Eto, eto... eto ti plodova... Brbljao bi on za vreme Sizija!

PRVI DOMORODAC: Šta to kažeš, telohrapitelju!

LIKI: Ništa. Pevušim jednu romansu.

KIRI: Vojskovođo, štegno je pevati kad je vrućina.

LIKI: Čutim kao riba.

KIRI: Šta su, dakle, brbljali?

TREĆI DOMORODAC: Brbljali su o tome da naš Kiri, bogovi mu podarili dug život, loše radi kad navaljuje da se biser preda.

KIRI: Dragi moji, razumete li vi domorodački jezik? Englez će doći sa topovima, a papir sam potpisao ja.

PRVI DOMORODAC: Kiri, prijatelj naroda, postupio je lakomislno potpisavši papir.

KIRI: Ne nalaziš li ti, dragi moj, da običnom domorocu ne dolikuje da se na takav način izražava o vladaru ostrva?

PRVI DOMORODAC: Rekao sam to iz čiste ljubavi.

KIRI: A ja vam, iz ljubavi kažem da vas... bogovi čuvaju i da biser mora biti dostavljen ovamo.

DRUGI DOMORODAC: Domorodački narod to neće učiniti.

KIRI: A ja kažem da će to učiniti.

DOMOROCI: Ne, neće učiniti,

KIRI: Ne, učiniće.

DOMOROCI: Ne, neće učiniti.

KIRI: Tohonga!

TOHONGA: Šta želite?

KIRI: Daj mi vatrene vode! (Pije, urla) Učiniće!

PRVI DOMORODAC: Kiri, ako budeš tako strašno urlao, može ti prepući žila na vratu.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Ne, ja više nemam snage da razgovaram sa vama. Onda ću morati da postupam drugačije. Vođo! Potrudite se da preduzmete sve mere da ulov bisera bude dostavljen ovamo. Odlazim da legnem na asure, da mi se moji premoreni mišići malo odmore.

LIKI: Znači, predaješ tu stvar meni u ruke?

KIRI: Da. (Nestane)

LIKI: Razumem! (Počinje da suče rukave)

PRVI DOMORODAC: Šta se spremaš da uradiš, hrabri vojskovođo?

LIKI: Spremam se da te lupim po zubima i zbog toga sučem rukave.

PRVI DOMORODAC: Da li da verujem svojim ušima? Dragi moji, da li ste čuli?

On se sprema da me lupi po zubima! Mene, slobodnog domoroca!... On starešina naše garde... udara po zubima!...

DRUGI I TREĆI DOMORODAC: Ehehe! Hehe!

LIKI (udari po zubima Prvog domoroca, ostala dvojica, užasnuti, i dalje sede na zemlji) Biće bisera! Biće! Biće!

DRUGI I TREĆI DOMORODAC: U pomoć! Straža!

LIKI: Straža ovamo!

TOHONGA: Ej!... (Utrčavaju Arapi)

LIKI: Ove bitange u kazamat!

DRUGI I TREĆI DOMORODAC: Kako? Kako... nas? (Užasna buka iza pozornice, uleće gomila domorodaca, iza svih Kaj-Kum i Fara-Tete)

DOMOROCI: Pustite nas, pustite nas samo!

TOHONGA: Stoj, stoj! Kuda ćete! Kuda?

LIKI: Šta to znači? Nazad! Kako smete da upadate nepozvani u vladarev vlgvam?

ČETVRTI DOMORODAC: Ne, Liki, okani se toga! Gotovo je sa vlgvamima!

Doneli smo veliku novost! Prijatelji, ovamo!

DRUGI I TREĆI DOMORODAC: U pomoć!...

PRVI DOMORODAC: Prijatelji, znate li šta se desilo?... On... on...

LIKI: Opet o biseru? Pokazaću vam ja kako se sluša zakoniti vladar koga ste sami izabrali! Ej!

ČETVRTI DOMORODAC: Ne, stvar nije u biseru! Desilo se nešto mnogo interesantnije. Gde je Kiri?

DOMOROCI: Kiri! Kiri!

LIKI: Šta vam je, đavo vas odneo? Dosta s bukom! Ej, Tohonga! Isteraj ih!

ČETVRTI DOMORODAC: Ništa, ništa!

DOMOROCI: Kiri! Kiri!

KIRI (uđe) U čemu je stvar?

DOMOROCI (uzbuđeno) Evo ga! Evo ga! Evo ga! Aha!

KIRI: Da, ja sam on. Zdravo da ste mi, dragi prijatelji. Kako vas je samo mnogo! Divota!

ČETVRTI DOMORODAC: Doneli smo ti novost, Kiri! Slušaj!

KIRI: Prijatelji moji, ja sam danas već saslušao jednu novost. A pored toga, želim da spavam. Ipak, u čemu je stvar?

ČETVRTI DOMORODAC: Danas, kad je druga partija lovaca na bisere skakala u zalivu u vodu, da bi izvukla bisere... Šta misliš, šta su izvukli, još, pored

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

bisera?

KIRI: Interesantno! Krabove sigurno, ili neku jadnu ogrlicu, koju je izgubila neka domorodačka žena, dok se kupala. Ali zaista, ta novost nije toliko značajna da biste zbog nje u gomili uletali u vladarev vigvam!

ČETVRTI DOMORODAC: Ne, Kiri, mi nismo izvukli krabove! Mi smo izvukli dva iznemogla čoveka... Gledaj! Drugovi moji, razmaknite se! (Domoroci se razmiču, a izlaze Kaj i Fara. Nastane potpuna tišina)

KIRI (padne s prestola) Đavo vas odneo!

LIKI: Moje srce je ovo predosećalo! Sad će biti veselja. (Kiriju) Interesantno, šta ćeš sad da radiš?

KAJ: Caruješ, Kiri? Ne možeš da nas poznaš?

KIRI (zagleda se) Ne... hm... ne, ne prepoznajem.

FARA: Jesi podlac, pravi podlac!

KIRI: Kako smete tako da razgovarate sa vladaocem? (Likiju, tiho) Pripremi gardu, sad će biti skandala!

LIKI: Već znam, znam. Tohonga! Tohonga!

KAJ (preprečava mu put) Stani, stani! Nazad, prijatelju moj!

FARA: Kako, ne poznaješ nas?

KIRI: Lice mi je poznato... ali ne mogu da se setim gde sam video vašu poštenu, otvorenu fizionomiju i te ideološke oči... Da nisam možda sanjao?

FARA: Nevaljalče! Video si nas poslednji put na ovom istom mestu. Kad nam je sudio Sizi-Buzi. (Likiju) I ti takođe, dželatuu!

LIKI: Pa ja ne negiram, odmah sam vas poznao, smutljivci!

KIRI: Ha! Pa gde su mi bile oči! Ne, odista, moram da dođem do naočara, postao sam kratkovid. O, kakva sreća! Hvala neka je besmrtnim bogovima!

KAJ: Kučkin sin!

KIRI: Ne shvatam te, najdraži Kaj-Kume! Šta ti je, bog neka je s tobom! Zašto me napadaš! Zar si zaboravio kako smo se zajedno mučili u kazamatima? Evo ovde, gde stoje tvoje časne noge.

KAJ: Ah vi, zaslepljeni, neprosvećeni ljudi! Koga ste to izabrali za svog vladara!

KIRI: Da, koga? To je sad pitanje, kao što je uskliknuo veliki Hamlet... Liki, pripremi strele!

LIKI: Ne gnjavi, bolje odmah počni tuču. Tohonga! Tohonga! Koplje mi daj!

KAJ: Koga?... Probisveta kakvog svet još nije video od. kako su ga stvorili bogovi! Provokatora, podlaca i protuvu!

KIRI: Objasnite mi samo jedno: kako ste isplivali?

FARA: Tri dana smo plivali oko ostrva, umirući od žeđi, a kad više nismo imali snage da se borimo protiv smrti, doplivali smo u zaliv, gde su nas izvukla naša verna braća.

KAJ: Braćo, evo ova bitanga ovde što se ukasila vašim perjem sama nam je na ovom mestu pročitala smrtnu presudu. On nas je, ta nepoštedna bitanga, prevario zajedno sa vama kraj kukuruza, prikazavši se kao prijatelj naroda i revolucionar. On, on, carski Sizijev žandar!

KIRI: Joj, joj!... Šta će sad biti!

DOMOROCI: Izdajnik!

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KAJ: Smrt!

FARA: Smrt njemu i odvratnom dželatu Liki-Tikiju!

LIKI: To ne! Polagacko, bratac, neću se ja predati tako lako!

PRVI I ČETVRTI DOMORODAC: Smrt!

KAJ: Predaj se, bitango!

DOMOROCI: Predaj se!

LIKI: Garda - napred!

DIRIGENT (daje znak - čuje se truba. Arapi sa kopljima istrčavaju na pozornicu. Gužva)

KAJ: Ej, braćo domoroci! Na oružje! Na oružje! Naoružajte se lukovima, kopljima! Ko to nema - grabi kamenje! Svi napred! Ubiti tu odvratnu zmiyu, koja se uspela na presto!

DOMOROCI (beže s povicima) Na oružje!

FARA: Na oružje!

LIKI: Jesi li video, prijatelju naroda! Tohonga, zatvori vrata! Svi na uzbunu! Garda - postroj se!

(Arapi jure ka tarabi)

KIRI: Dragi Liki, potrudi se, odbij ih, lepotane, da se dokopamo naših čamaca. Na oružje, moji verni gardisti! Na oružje! (Juri u vigvam i izleće sa svojim koferom)

LIKI: Ah, kofer je za tebe oružje? Izvoli napred, u stroj! Ličnom hrabrošću treba da pokažeš i daš primer gardistima!

KIRI: Bolje da im odavde pokažem primer lične hrab... gospode bože, kako samo urlaju! Iz vigvama...

LIKI: Jadna kukavico! Ti si uzrok...

DOMOROCI (iza pozornice) Ovamo, drugovi, ovamo! Smrt izdajniku Kiri-Kukiju, nagrada za njegovu glavu!

KIRI: Čuješ li šta viču?... Užas, užas, užas!...

LIKI: Ostani ovde, prezreno stvorenje! Tohonga, da li su vrata zatvorena?

TOHONGA: Jesu, generale.

LIKI: Gardo, po domorocima koji jurišaju - plotun!... (Prvi domorodac se iznenada pojavi iznad živice) Pali! (Arapi puštaju strele)

PRVI DOMORODAC (sa strelom u grudima) Umirem! (Nestane iza živice. Bučno izleće staklo u vigvamu)

KIRI: Joj, šta je to?

LIKI: To je pravi poklon tebi, prijatelju naroda! Kamen u prozor! Arapi, ne bojte se! Paljba! S vama je komandant i vojskovođa! (Kiriju) Ništavilo! Ne smeš da pokazuješ svoj kukavičluk pred gardom!

KIRI: Dragi Liki, pa ja nisam stručnjak za vojna pitanja. Sad je red na tebe. A ja ću otići u vigvam i smisliti plan daljih akcija. Tim pre što mi je doktor najstrože zabranio svako uzbuđenje.

DOMOROCI (iza pozornice) Ura! (Na lozornicu izleće roj strela)

PRVI ARAPIN: Ah, ja umirem!

LIKI: Obodri gardu nekom pristupnom besedom! (Izleće drugo staklo u vigvamu)

KIRI: Gardo! Spasavaj se ko može! (Otvora kofer, krije se u njega i u koferu,

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

puzeći, odlazi sa pozornice)
LIKI: Podlac! (Lete strele)
(Zavesa)

TREĆI ČIN

SLIKA PRVA

(Bogata trpezarija lorda Glenarvana, nameštena po ukusu šezdesetih godina. Veče. Prozori salona gledaju š obalu. Ledi peva romansu, prateći sama sebe na klaviru. Lord i Paganel igraju šaha, a Hateras posmatra partiju)

LORD: Bravo, bravo! Draga moja, danas pevate kao nikad! (Aplaudira)

PAGANEL: Bravo, bravo madam!

HATERAS: Bravo!

PAPAGAJ (u kavezu) Bravo! Bravo!

PAGANEL: Šah!

LORD: Ovde ću... (Pokrene figuru kralja)

PAGANEL: Šah.

LORD: Ovamo ću...

PAGANEL: Šah i...

LORD: Predajem se, do đavola ser!

HATERAS: Trebalo je da krenete pešakom, lorde.

LORD: A dalje?

HATERAS: A onda konjem ovamo.

LORD: A dalje?

HATERAS: A dalje... hm!

PAPAGAJ: Budala.

HATERAS: Uveravam vas, lorde, da je neophodno zavrnuti šiju toj proklesoj ptici. Od nje ne može da se živi.

LEDI: Šta vam je, kapetane, to ni u kom slučaju nikad neću dozvoliti! Dragi moj, neću se nipošto rastati od tebe! Mili moj!

LORD: Hoćete li revanš?

PAGANEL: Sa uživanjem, m'sje.

LEDI: Ah, već je pet sati! Paspartu! Betsi! (Paspartu i Betsi se pojave iz suprotnih vrata)

PASPARTU I BETSI: Šta želite, milostiva?

LEDI: Dajte čaj.

PASPARTU I BETSI: Razumemo, ledi. (Nestanu i vraćaju se sa čajem i keksom)

LORD: Ne, ma šta vi govorili, ali kad se, posle dugog putovanja čovek vrati kući, dim domovine je posebno sladak i drag.

PAGANEL: O, da, razume se. Kod vas je prijatno biti u gostima, lorde. Vrlo sam vam zahvalan! Zaista!

LORD: Drago mi je.

PAGANEL: Takođe sam zahvalan i ledi Glenarvan. (Klanja se)

LEDI: Drago mi je.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PAGANEL: I vama, hrabri kapetane.

HATERAS: Molim, molim.

PAGANEL (mahinalno - Betsi:) I vama... to jest, ne... To je sve.

LORD: Ne, po mome mišljenju ništa nije lepše od Evrope.

PAGANEL: O svakako!

HATERAS: Divota!

LEDI: Zašto vam se toliko dopada Evropa, gospodo moja? Ne shvatam vas.

LORD: Kako zašto? Zapanjujete me, ledi! Udobno je, tiho, čisto. Nema uzbuđenja.

LEDI: Ne, uzbuđenja su baš prijatna. Ja mislim da je ovde vraški dosadno.

LORD: Ledi! Od koga to čujem? Zar može tako da se govori o rodnom engleskom domu? Vraška dosada! Kuća - to je hram. To isto tako ne sme da se zaboravlja... moja ledi.

LEDI: A, ne, ne! Na putovanjima je mnogo bolje. Papagajčiću, sećaš li se svoga ostrva? (Papagaj širi perje) Papagajčiću, na ostrvu je bslje? A? Bolje? Hoćeš li ponovo na svoje ostrvo?

PAPAGAJ: Kua... Kua...

LORD: Da, kad je reč o ostrvu. Ipak smo divan posao zaključili vi i ja, poštovani ser. Zar ne?

PAGANEL: Fantastičan... Šah...

LEDI: Ah, još mi je pred očima onaj divni biser... Kad ćemo poći po njega? Ne mogu da dočekam.

LORD: Za mesec dana.

LEDI: Papagajčiću, za mesec dana, čuješ li? Poći ćemo zajedno. Ponovo ćeš videti rodnu grudu... Ah, kako bih želela da znam šta se sad tamo dešava. O, daleko, tajanstveno ostrvo... ono se presijava, kao bela kocka šećera na plavom svilenom okeanu. Da li se sećate, gospodo, talasa?

LORD: Odlično se sećam.

PASPARTU: Divni talasi, vaša svetlosti.

LORD: Paspartu, tvoje mišljenje ne interesuje nikoga od džentlemana.

PASPARTU: Razumem, vaša svetlosti (Ode)

LEDI (mašta) A kod nas je ipak tako dosadno... Moja duša tuguje... Želim nekakve uzbudljive događaje.

LORD: Nemam sreće danas. Ne podnosim neobične događaje. (Odjednom zvonce)

LEDI: Betsi! Otvorite vrata!

BETSI (juri salonom, posle se, užasnuta, vraća natraške) Ah!

LORD: Šta je sad?

BETSI: Tamo... tamo ..

LEDI: Betsi! Uopšte ne razumem! Šta se desilo?

HATERAS: Šta je to sada, do vraga? Da pogledam! (Pojavi se zapanjeni Paspartu. Vrata se otvaraju i ulaze Liki, Kiri i Tohonga. Kiri u rukama drži kofer a lice mu ufačlovano, kao da ima zubobolju. Liki hramlje)

KIRI: Bon soar, Vaša svetlosti.

LORD: Šta je sad? Ko ste vi?

KIRI: Vi vidite pred sobom, lorde, nesrećnog Kiri-Kukija sa ostrva.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LEDI: To je on!

PAGANEL: Kunem se trgov Etoal, to su divljaci.

KIRI: Upravo tako, m'sje Paganel. A ovo su hrabri vojskovođa Liki i njegov ađutant Tohonga.

LORD: Dozvolite da saznam čime sam obavezan?...

BETSI: Bože moj! Ko su ovi, Paspartu?

PASPARTU: Ćuti, sad ćeš saznati.

KIRI: Khe... eto, bili smo na ostrvu... dosađivali smo se... Daj, pomislih, da odemo u Evropu, posetimo našeg lorda. Vreme je, uzgred budi rečeno, odlično. Uzeli smo čamce i krenuli.

LORD (zapanjeno) Drago mi je, odista mi je drago.

PAGANEL: Do vraga! Divljaci dolaze u posetu!

LEDI: Setite se, ja sam još na ostrvu govorila da je on neobično galantan. To je odista divno. Sedite, molim vas.

KIRI: Mersi... Sedi, Tohonga, lorde dobri...

LEDI: Šta vam je?

KIRI: Udario se.

LEDI: O šta, jadnik?

KIRI: O vulkan, uvažena ledi.

LEDI: Zar? Vi ste, sigurno, pili vatrenu vodu?

KIRI: Šta vam je, vaša svetlosti, kakvo piće!...

LORD: Meni je, razume se, veoma prijatno, što ste doputovali kod mene u posetu, ali sam ipak smatrao da ćete ostati na vašem ostrvu da vadite bisere.

KIRI: Ah, vaša svetlosti!...

LEDI: Kako živi dobričina debeljko - car? Zaboravila sam mu ime.

KIRI: Ime... Ah, da! Kako da ne, Sizi-Buzi, milostiva. Kako da ne... Pozdravio vas je, vidite, milostiva...

LIKI (tiho) Ne oteži, vražji lažove! Bolje reci pravu istinu.

KIRI: Vidits, milostiva, rastavio se od nas, preminuo.

PAGANEL: Kako to preminuo! Preminuo - umro?

LIKI: Da. Starac je umro načisto.

LORD: Ah, tako, znači! Tako... tako...

KIRI: Ađ, vaša svetlosti!

LORD: Šta se desilo? Hoćete li konačno ispričati?

KIRI: Užas, užas, užas! Ali, dozvolite mi onda, dragi lorde, da ispričam sve po redu.

LORD: Ja čekam.

KIRI: Desila se nesreća, dragi lorde.

LEDI: Ah!

KIRI: Da li ste izvoleli primetiti vulkan kada ste bili kod nas na ostrvu?

LORD: Ne sećam se.

KIRI: Kako to da niste, ogroman vulkan. I evo ovako - carski vigvam, a iza njega vulkan ogromne veličine, Muanganam.

LORD: I?

KIRI: Ogroman... a gore rupa.

LORD: Do vraga sa tim detaljima!

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Da... dakle, vulkan... Ohohho...

LORD: I?

HATERAS: Da li nam se ti to, posetioče, podsmevaš, je li? Dozvolite, dragi lorde, da ga odalamim po potiljku, da mu reči brže izlaze.

LIKI: Pričaj, vraže!

KIRI: Ah, tako sam uznemiren... Ali, eto, vigvam, to jest vulkan. I jedne predivne noći, upravo posle vašeg odlaska, dođe do ogromne erupcije, vaša svetlosti, pa se vigvam i vladar nađu pod lavom.

LEDI: Ah, kako je to interesantno!

KIRI: Na taj način, naš vladar Sizi-Buzi Drugi je poginuo.

LORD: On sam?

KIRI: A s njim ceo njegov harem i pola arapske garde.

LORD: Jasno mi je. Ko sad vlada ostrvom?

KIRI: Nesreća, Nesreća! Vi vidite pred sobom, lorde, nesrećnog vladara Purpurnog ostrva Kiri-Kukija Prvog.

LEDI: Kako, vi ste car? Ala je to interesantno!

LORD: O, a zašto ste onda doputovali ovamo u Evropu? Vama priliči da budete na Ostrvu, da tražite bisere.

KIRI: Na žalost, vaša svetlosti! Ja sad ne mogu ni da se pojavim na ostrvu!

LIKI: Tim pre što je sad tamo kuga.

SVI: Kako to - kuga?

KIRI: Užas! Užas! Kada je Sizi poginuo, ja sam, u želji da spasem rodno ostrvo od anarhije i užasa bezakonja, prihvatio predlog najboljeg dela starosedelaca da postanem njihov vladalac, ali dve propalice - Kaj-Kum i Fara-Tete, osućeni za krivične i antidržavne zločine, a koji su uspeli da izmaknu iz ruku pravde, podboli su domorodačke mase da se pobune. Ja sam lično bio na čelu svoje garde, pružajući joj primer hrabrosti...

LIKI: Ah, protuva jedna!

KIRI:...ali naši naponi su bili bezuspešni. Nebrojene horde pobunjenih robova napali su vigvam, i mi smo se spasli sa preostalom gardom. Užas, užas!

LORD: Ah, do vraga! A u čijim je rukama ostrvo sada?

KIRI: U rukama zločinaca - Kaj-Kuma i Fara-Tetea.

LORD: Kako? Dobar smo posao sklopili, nema govogra dragi ser, šta velite?

PAGANEL: Potpuno sam potresen. Ali, molim vas, oni će nam ipak dati bisere?

LORD: O, daće.

LEDI: Kako, zar će biseri propasti?...

BETSI: Bože, kako su joj samo zasijale oči! Kako je nezajažljiva.

PASPARTU: Ćuti.

KIRI: Na žalost, dragi džentlemani! Od toga je sve i počelo. Bogovi vide da sam pošteno hteo da ispunim obavezu prema vama. Ali, domoroci su izjavili da neće dati bisere š po koju cenu!

LEDI: Kako? One bisere? Za koje smo platili? Lorde! Vi to nećete dopustiti!

Treba ih kazniti! LORD: O, svakako!

PAGANEL: O, ne! Ne slažem se! To se zove razbojništvo na... kako ono beše... na drumu... kunem se flanelskim pantalonama svoje tetke!

LORD: Gde je preostala garda?

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Ovde, vaša svetlosti!

LIKI: Momci, uđite! (Kroz sve prozore i vrata uleću Arapi sa kopljima i štitovima. Ledi i Betsi, vrišteći, beže)

LORD i PAGANEL i HATERAS: O, do vraga!

LIKI: Mirno!

PAGANEL: O, do vraga!

LORD: I vi ste došli kod mene?

ARAPI (glasno) Tako je, vaša svetlosti!

LORD (užasnuo) Hvala.

ARAPI: Trudimo se, vaša svetlosti! (ironizirajući Ledi) Ah, kako mi je dosadno! Toliko volim uzbudljive događaje! Đavo ih odneo! Zar ovo nije avantura?

ARAPI i PAPAGAJ i LORD: Baš tako, vaša svetlosti!

LEDI: O, bože, kako samo viču!

LORD: Samo momenat...

LIKI: Ćutati!

ARAPI: Ćutimo, vaša svetlosti.

KIRI: Eto, dragi lorde. I to je sve što mi je ostalo kao divan, čudesni san! Užas! Kosa mi se ježi kada pogledam na ostatke junačke garde, koja je časno branila svog zakonitog vladara. Sa zadovoljstvom bih popio čašicu konjaka, toliko sam izmučen i izmoren! (Lord i Paganel se, iznemogli, sruče u fotelje jedan prema drugom)

LEDI: Betsi! Betsi! Dajte konjaka njegovom veličanstvu!

BETSI: Razumem. (Daje konjak. Kiri ispija)

LORD (došavši sebi) Dozvolite da upitam, vaša svetlosti, na koliko dugo je doputovala ova rulja? To jest garda?

LIKI: Zauvek.

PAGANEL i LORD: Šta?

HATERAS: Ah vrag te!

KIRI: Izvinite, Lorde, kriv sam. Ne žurite, ne hitajte hrabri vojskovođo. Ne, dragi lorde, mi smo došli samo privremeno, u nadi da ćete nam pružiti vojnu i materijalnu pomoć kako bi smo se vratili na ostrvo.

LORD: Ah, shvatio sam vas. U tom slučaju, krenite odmah. Kapetane!

KIRI: Na žalost i na žalost! Kao što sam već imao čast da vas izvestim, lorde, na ostrvu sad vlada kuga. I dok oe ona ne smiri, ne treba ni pomišljati na odlazak tamo.

LORD: Sve lepše i lepše!

PAGANEL: Do vraga!

KIRI: Ui. Na ostrvu su gomile leševa posle naših borbi sa domorocima i od raspadanja gore pomenutih leševa je došlo do pogibeljne i zlokobne kuge.

LORD: Ali, molim vas! Ko će izdržavati ovu rulju! Imate li novaca! Proviziju?

KIRI: Ah, ah, ah! Kakva provizija, lorde! Treba reći hvala bogovima što smo barem glave spasli!

LORD: Kako? Znači, ja treba da hranim celu ovu bandu i, što je najvažnije, na neodređeno vreme? Dobar smo posao sklopili, m'sje Paganel!

PAGANEL: O, da!

KIRI: Dragi lorde! Apelujem na vaša najbolja osećanja! Osećanja čoveka i

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

građanina! A, pored toga, poštovani lorde, uveravam vas da nećete ništa dobiti sa ostrva, ako naš nekakva sila ne vrati ponovo na njega.

LORD (Paganelu) Šta ćete reći povodom toga, mesje Paganel?

PAGANEL (intimno) Arapski car logično govori. Moraćemo da prihvatimo celu tu rulju i da je izdržavamo. Ali, kada se kuga smiri, vi ćete poslati brod na Ostrvo i posaditi na presto tog Kiri-Kukija. On je veoma domišljat Arapin i mi ćemo dobiti sav biser. Kunem se Operom Komik, drugog izlaza nema.

HATERAS: Spreman sam da postavim vašingtonski dolar protiv poljske marke ako francuski džentlemen nije u pravu!

LORD: Troškovi za hranu popola.

PAGANEL: Pristajem.

LORD: Jes. Vašu ruku.

PAGANEL: Pored toga, mi možemo da ih nateramo da ovde rade, da ne jedu hleb badava.

LORD: Jes. Vi ste veoma pametni. Znači: ja prihvatam celu tu rulju.

KIRI: O, plemenito srce! Gore, na nebu, dobićete nagradu, ser, za vaša dobročinstva!

LORD: Više volim da je dobijem ovde.

KIRI: Verni gardisti! Lord vas prihvata!

ARAPI: Najpokornije se zahvaljujemo, vaša svetlosti!

LORD: Tiše. Bez buke. Ali, objavljujem vam da ćete ovde raditi i ponašati se pristojno. Pre svega se potrudite da ostavite vaše oružje.

LIKI: Kako?!

LEDI: O, da! O, da! Eduarde! Ja ni jednog trena neću biti mirna dok su oni ovde sa tim užasnim dugačkim kopljima!

LIKI: Kiri! Čuješ li? On hoće da nam uzme oružje. Dozvolite da vam kažem, vaša svetlosti, da je to nemoguće. Razmislite i sami kakva će to do vruga biti garda ako joj se oružje oduzme! Kako ćemo to mi onda, pitam se ja, Ostrvo da pokoravamo?

KIRI: Bez diskusije, molim!

LIKI: Podsmevaš mi se?

HATERAS: Ehehehe... vaša svetlosti... Ćutim! (Ropot Arapa)

LORD: Kapetane, dovedi ovamo mornare!

TOHONGA: I to se zove prijateljska poseta!

PAPAGAJ: Pokaži mu samo, pokaži! (Dirigent se iznenada pojavi za pultom. U orkestru se pali svetlost)

HATERAS: Pozvati ovamo posadu! Tramtararam... Paspartu!

PASPARTU: Ovde, kapetane! (U orkestru trube, a onda marš. Čuje se topot nogu)

LEDI: Eduarde! Eduarde! Molim te da ne pucate! Samo da se ne puca! To je užasno! Betsi! Betsi! Gde je moja kolonjska voda?

BETSI: Odmah, ledi!

KIRI: Braćo, pokorite se! Šta to radite? Vojskovođo, smiri ih!

LIKI: Hajde, onda ti sam, vraže, smiruj ostrvo bez kopalja! (Otvoraju se zidovi i pojavljuju se redovi naoružanih mornara)

TOHONGA: To se zove - doći u goste! Snaga slomi i slamku! Bacajte, dragi

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

moji, koplja!

ARAPI: Ehehe...

HATERAS Jedan! (Zvuk trube)

LEDI: Molim da se ne puca!

PAGANEL: Evropa ne voli pobune. Bacite vaše oružje. Ili ćemo da napravimo bumbum...

HATERAS: Dva! (Arapi bacaju koplja)

PAGANEL: Odlično!

LEDI: Hvala ti bože!

LORD: No, neka. Za to što ste priredili skandal čim ste stigli, bićete kažnjeni. Čitavu nedelju dana ostaćete bez tople hrane i dobijaćete samo pirinač. (Arapi jeknu) A vama, vojskovoćo, zato što ste, umesto da ih urazumite, dozvolili sebi da protivrečite, objavljujem kaznu: strpati ga u zatvor i držati tamo sve vreme dok budu ovde!

LIKI: Vaše prevashodstvo! Zašto to? (Kiriju) Baš ti, hvala, vraže čupavi!

KIRI: Ja sam ti govorio da se ne buniš. (Dva mornara odvođe Likija)

HATERAS: A sad izvolite! Marš! (Mornari sprovode Arape)

TOHONGA: Tako nam budalama i treba!

PAPAGAJ: Tako vam budalama i treba!

KIRI: Potnuno ste pravilno izvoleli postupiti, vaša svetlosti. Ako ih u strahu božjem ne držite...

LORD: Vi ste svestan vladar. Sad to vidim.

PAGANEL: O, on shvata stvari, taj beli Arapin!

KIRI: Vaša svetlosti! Kako da ne razumem! Hvala bogu, bio sam u Evropi!

LORD: Vi ćete ostati da živite kod mene. Bićete moj gost.

KIRI: Drago mi je, odista drago. (Paspartuu) Čašicu konjaka.

PASPARTU: Odmah. (Pružá mu)

KIRI: Votr sante, madam! Dozvolite mi da dignem čášu. U zdravlje njegove svetlosti lorda Eduarda Glenarvana, kao i njegove oćaravajuće supruge!

LEDI: On je odista izuzetno galantan! Betsi, dajte mi maramicu. Betsi! Ah, kako ste samo nepažljivi!

BETSI (za sebe) Kako samo izvodi! (Glasno) Izvolite, ledi.

KIRI: Za pokoravanje Ostrva i srećno vraćanje lordu Glenarvanu i m'sje Paganelu sredstava koja su uložili. Ura!

PAGANEL: Divljak bi odista mogao da bude diplomata! Ser, kunem se PaleRojalom, morate da i vi dignete čášu i nazdravite.

LORD: Jes! (Daje znak orkestru) Dižem čášu za srećan povratak na Ostrvo njegovog zakonitog vladara Kiri-Kukija Prvog. (Muzika)

KIRI (oduševljeno) Ura!

PAPAGAJ: Ura! Ura! Ura!

(Zavesa)

SLIKA DRUGA

(Veće u kući lorda Glenarvana. Betsi briše čáše kraj bifea. Kiri u civilnom odelu. Prikrada se i zatvara oći Betsi dlanovima)

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

BETSI: Ah! (Ispusti i razbije čašu)

KIRI: Draga, pogodi ko je?

BETSI (istragne se) Nije teško pogoditi autora tako glupe šals. Ostavite me, milostivi gospodine, na miru.

KIRI: Draga moja, nećeš pogrešiti ako me budeš nazivala sa »vaše veličanstvo«.

BETSI: Vaše veličanstvo! Ne hvatajte me rukama!

KIRI: Tiše!

BETSI: Dojadilo mi je već vaše udvaranje, ser sa Ostrva! I, uz sve to, ko će odgovarati za razbijenu čašu ledi?

KIRI: Za čašu ćeš odgovarati ti.

BETSI: Kako?...

KIRI: Zašto se čudiš? Pa razbila si je ti?

BETSI: Ali, dragi moj ser, znate li da ste odista obična protuva!

KIRI: Kako se samo usuđuješ! Zaboravljaš s kim razgovaraš, Betsi!

BETSI: Ne, ne zaboravljam. Čini mi se da govorim sa sumnjivom protivom.

KIRI: Ah, tako znači! Takve reči uputiti vladaru Purpurnog ostrva? Platićeš mi za to, mačkice moja.

BETSI: Ne bojim vam se. I ne samo da vas se ns bojim, već vas, uz sve to, još i prezirem! Vi živite kod lorda u odličnim uslovima, a vaši drugovi se muče u kamenolomu! Postupili sts podlo!...

KIRI:... vaše veličanstvo...

BETSI:... podlo, vaše veličanstvo!

KIRI: Tako, tako, tako... dobru sobaricu ima ledi Glenarvan, nema zбора!

Nego, evo šta, draga moja, odavno sam već primetio da ste vi u nekim sumnjivim odnosima sa Tohongom. Da, da, širite oči! Uzgred budi rečeno, one su ti plave... da, plave... Video sam kako je jednom vukao kofu sa otpacima iz kamenoloma i ti si mu dala ogroman komad hleba sa šunkom. Pored toga, jednom sam video kako ste šuškali kraj ulaza u zamak... I ne bio ja Kiri-Kuki Prvi, već polednja skitnica, ako njegova ruka nije ležala na tvome struku. Uzgred budi rečeno, struk ti je odista divan...

BETSI: To nije istina!

KIRI: Nemoj da crveniš, molim te! Uostalom, pocrveni još jedanput! Odista si divna kad ti koža postane ružičasta... Bravo, bravo! Dakle, lažljivice, evo ti mojih uslova. Ako me sad poljubiš, Betsi, pet puta... ili ne, ne pet, već šest... nikom neću ništa reći o tvojim majstorijama.

BETSI: Dalje od mene, nevaljalče!

KIRI: Stani, stani stani!...

LEDI (iznenada uđe) Ah!

KIRI: Khm... Gde sam ono stao! Da, na razbijenoj čaši... Uzalud pokušavate, draga Betsi, da sakrijete svoj zločin. To nije lepo! Posuđe ne sme da se razbija!...

BETSI: O, podli čoveče!

LEDI: Šta znači ova scena, vaše veličanstvo? Vi jurite za sobaricama. To potpuno odgovara vašem položaju...

KIRI: Izvinite, poštovana ledi, ova poštovana fam de šambr je razbila jednu od

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

vaših čaša, a kada sam hteo da je ulovim u tome, počela je da beži od mene...

LEDI: Kako? Moju čašu? Obožavanu čašu? Plavu čašu Marije Antoanete? ..

Oh...

BETSI: Milostiva...

LEDI: Ne prekidajte me! Vaše ponašanje je nepodnošljivo! Nепrestano nešto lomite i razbijate!

BETSI: Milostiva, dozvolite...

LEDI: Ne! Ona još razgovara! Ona me još izvodi iz takta! Gde je moja flašica sa mirišljavom solju?... Ah!...

KIRI: Betsi! Kako vas nije sramota! Vi nervirate našu dobru domaćicu. Užas, užas, užas!

BETSI: Podlac!

KIRI: Vidite i sami, ledi.

LEDI: Čaša mog strpljenja je prepunjena! Dosta! To je nečuveno! Ne mogu više da podnosim u kući ovu grubijanku! Napolje! Odmah napolje! Koristiti odsustvovanje lordovo da bi ste me nekažnjeno vređali u mome domu! O, vaše veličanstvo! Bar vi je smirite!

KIRI (Betsi) Kako samo smete! Ćutite! (Tiho joj govori) Budalice! Trebalo je da me slušaš! (Glasno) Joj-joj!

BETSI: Kako, vi me terate?

LEDI: Da, potrudite se da odmah napustite moj dom!

BETSI: A, tako? To je nagrada što sam vas verno služila tokom pet godina, što sam noću ustajala kad zazvoni... što sam vas češljala i prišivala žipone, što sam... podnosila bezbrojne kaprice i scene sa lažnim histerijama...

LEDI: Kako? Lažne histerije?... Ćujete li, vaše veličanstvo?

KIRI (glasno) Betsi! Kako se samo usuđujete! Užas, užas, užas! (Tiho Betsi) Budalice, budalice, budalice!

BETSI: Ne želim da vas slušam, podli čoveče!

LEDI: Evo vaših isprava. Dužna sam vam deset šilinga. Za razbijenu čašu vam oduzimam deset šilinga. Znači, vama pripada... Ser, koliko joj pripada?

KIRI: Samo trenutak. Nula manje nula nula. Jedinica manje jedinica - nula... Znači, dve nule. Nula plus nula - nula. Ništa joj ne pripada, ledi.

LEDI: Da. Molim vas da spakujete svoje stvari i napustite zamak.

KIRI: I vi je ne pozivate na odgovornost za razbijenu čašu, milostiva gospođo!

LEDI: Ne. Velikodušnošću želim da joj platim njen postupak.

KIRI: Anđeosko srce! (Tiho, Betsi) Idiotkinjo! Trebalo je da me poljubiš.

BETSI (tiho, od srca) Gade!

LEDI: Napolje!

BETSI: Hvala! Hvala!

LEDI: Ćuti!

PAPAGAJ: Ćutim... ćutim... (Betsi izlazi, ridajući)

KIRI: Hehehe... odlično! Kako ste to vi...

LEDI: Tako... Sad bih htela da porazgovaram sa vama, ser...

KIRI (tiho) E, propao sam! Že sui perdi! (Glasno) O čemu to? Sa zadovoljstvom... khne... khne...

LEDI: Da li biste se potrudili da mi objasnite šta je označavala ona mala

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

mizanscena koju sam zatekla!

KIRI: Pa govorio sam vam, Isdi... čaša... vidite, komadići... užas... užas, užas...

PAPAGAJ (oteže) Ako me sad poljubiš Betsi... pst puta... ne, već šest...

LEDI: Ah, ah, ah!... Hvala ti, papagaju, hvala verni družo! (Skida cipelu i njom udara po licu Kirija) Evo vam, odvratni ženskarošu!

KIRI: Potpišite da ste primili! Zato sam ja noćas u snu video karte, siguran znak da će biti batina. Draga ledi, vražja ptica laže!

LEDI: O, ns. Moja ptičica nikad ne laže. (Udari ga po drugom obrazu)

KIRI: Ah, govorio sam ja tebi, Kiri, ne vezuj se sa damama! (Glasno) Ledi, dođite sebi! Užas, užas, užas!

LEDI: Vi ste zaboravili, očigledno, kakvu sam vam žrtvu ja, žena lorda Eduarda Glenarvana, podnela - vama odvratnom, prostom divljaku! Jer, vi ste divljak.

KIRI: Pravi pravcati divljak.

LEDI: Ah, nesrećna ja! Ja sam zaboravivši na stid, poverila svoju čast tom ženskarošu i donžuanu, prevarila svog supruga!

KIRI: Ledi draga, molim vas! Lord može svakog trena da se vrati! (Tiho) A danas je baš trinaesti! Biće skandala!

LEDI: Pružila sam nežni cvet svoje ljubavi...

KIRI: Može još neko i da čuje. Tiše! Udarajte me bolje, samo ne po oku štiklom. Molim vas!

LEDI: Šta ste našli u njoj? Šta?!

KIRI: Odista! Šta sam to našao! (Izveštačeno se smeje) Odista, komično!... Evo, ovde, po obrazu, samo ne po zubima! Mersi! Imate odista čeličnu ruku, ledi.

LEDI: Vulgarni crveni obrazi! Prćasti nos!

KIRI: Užas, užas, užas! Da! Krv se ledi u žilama kada se pogleda njena odvratna fizionomija, a vi govorite - ljubili se! (Tiho) Ne! Dosta je! Arabljanke su ipak mnogo jednostavnije. Njih još možeš i da izudaraš kad se razbesniš! (Glasno) Obožavana moja! Srce moje! To me je sam satana zaludeo, kunem vas se svim svecima!

LEDI: O, ništavilo!

KIRI: Čuće! Ledi! (Pada na kolena) Ledi, uveravam vas da od ovog trenutka neću pogledati drugu ženu!

LEDI: Zakunite se!

KIRI: Da ne dočekam svetao dan povratka na moj carski presto na Ostrvu, da ne siđem... (Tiho) Ako sada neko upadne, to će biti odista nešto...

LEDI: Poljubi me, ništavilo!

KIRI: Sa uživanjem, ledi. Ali, možda bi bilo bolje neki drugi put. Bojim se da neko može da uđe ovamo...

LEDI: Još jednom! Još!... (Kiri je ljubi. Vrata se otvaraju i ulaze Lord i Paganel)

PAGANEL: Oho!

LORD: Ledi!

KIRI: Naleteše! Znao sam to!... Gde sam ono stao!... Da, hteo sam da primetim... A ko će ga znati šta sam uopšte hteo da kažem... Da. Šta? Sad ću

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

dobiti svoje, čini mi se...

LORD: Znae šta, Vasilij Arturiču... molim vas da izbacite ovu scenu... Hehe... Da... ova scena mi se ne dopada...

KIRI: Da, dragi lorde, kunem vam se da vam se to samo učinilo.

LORD: Izvinite, Vasilije Arturiču, niste me čuli... Molim vas da izbacite ovu scenu...

KIRI: Ali zašto, Genadije Panfiliču... ljubavna intriga u komadu.

LORD: Nemam reči... talentovano je napravljena, samo, znate, Sava Lukič... on je strog čovek... ako nam prikači - pornografiju... on je besan na pornografiju...

KIRI: Pa, ako stvari već tako stoje... (Izvlači svesku)

LEDI: Po mome, Genadije, grešiš. To je jedna od najboljih scena... u komadu...

LORD: Znam, ledi... fuj, Lida... da je po tvom mišljenju uvek najbolja scena kad se dvoje ljube... Pozorište je, majčice, hram... Neću dopustiti kod sebe »Zojkin stan«!

LEDI: Čudim se...

PANAGEL (intimno Kiriju) Genadije je ljubomoran kao đavo! Vi se ne čudite tome...

LORD: Ne protivurečite, ledi.

LEDI: Ne razumem. (Briše u svesci. Intimno Kiriju) Ne uznemiravajte se, dragi autore, vaš komad je: divan, i ja sam ubeđena da vas poljupci neće mimoići, iako možda ne na pozornici... (Namiguje mu)

KIRI: Khe...

SUFLER (iz kućice) Da brišem, Genadije Panfiliču?

LORD: Precrtaj. Molim da nastavimo.

SUFLER: Odakle?

LORD: Od divnog vremena.

SUFLER (glasno) Divno je vreme.

PAGANEL: Divno je vreme, ledi. I ja sebi dozvoljavam smelost da vam ponudim malu šetnju kočijama po okolini...

LEDI: Sa zadovoljstvom. Tim pre što sam danas uznemirena. Oterala sam svoju sobaricu Betsi, lorde... Postala je nepodnošljiva.

LORD: Pa ništa, draga moja, naći ćemo drugu.

LEDI: A želi li i vaše veličanstvo?

KIRI: Avek plezir, madam. Vašu ručicu...

PAGANEL: Divljak je postao odista pozitivno očaravajući u Evropi.

LORD: Paspartu! Naredi da dovedu konje. Prošetaćemo se na mesečini po esplanadi.

PASPARTU: Razumem, ser. (Svi odlaze. Pozornica je izvesno vreme prazna.

Čuje se kako na esplanadi svira orkestar. Pojavi se Betsi sa zavežljajem u ruci)

BETSI: Evo, moj zavežljaj je sa mnom. U njemu su sve moje bedne stvari. Kuda da pođem? Šta da radim? Zbogom zamče, zla gospođa me je oterala i preda mnom se otvorila crna provalija. Jedino mi ostaje da se bacim sa obale u okean...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

TOHONGA (iznenada se pojavi u prozoru) Betsi! Betsi!

BETSI: Ah, bože moj! To si ti, Tohonga?

TOHONGA: Ja sam, draga moja. (Uvlači se kroz prozor) Sama si?

BETSI (tužno) Sama.

TOHONGA (grli je) O, zlatna moja Betsi, kako sam srećan što sam te našao.

Moram da porazgovaram s tobom. Ali, šta je to? Lice ti je uplakano? Plakala si? Šta ti je, draga moja? Reci, ne cepaj mi srce.

BETSI: Ah, Tohonga, ledi Glenarvan me je sad istera_la iz kuće. Evo mog zavešljaja, moram da napustim zamak.

TOHONGA: Kako? Zauvek?

BETSI: Da, zauvek. Nemam kuda.

TOHONGA: A zašto?

BETSI: Onaj Kiri-Kuki me već odavno proganja svojim udvaranjima. Danas me je zagrlio, a ja sam razbila čašu, i sto...

TOHONGA: Kakav podlac! Pričekaj ti, prijatelju domorodaca! Pričekaj, odvratni podvaladžijo i prevarantu, koji si nas bacio u lordovske kamenolome! Kucnuće i tebi čas kad ćeš platiti za sve!

BETSI: Da, jadni Tohonga. Sada neće biti nikoga ko će te hraniti hlebom. Sad ćeš se mučiti u kamenolomu... sve dok vas ne povezu na Ostrvo da se borite protiv domorodaca. I tamo ćeš, možda, položiti svoju glavu, a ja... ja... naći ću utočište u talasima okeana...

TOHONGA: Ie govori tako užasne stvari. Ma šta se dešavalo - uvek će biti bolje. Hvala neka je bogovima! Jesmo li sami?

BETSI: Da, kod kuće nema nikoga.

TOHONGA: Voliš li me?

BETSI: Da, volim te, Tohonga!

TOHONGA: O, kako sam srećan da čujem te reči! (Grli je)

BETSI: Kad sam kraj tebe, zaboravljam na svoju tugu... Daješ mi snage...

TOHONGA: Čuj, ljubljena moja. Da li bi pristala da поделиš sa mnom svoju tešku sudbinu?

BETSI: O, da!

TOHONGA: Onda evo šta. Hajde da bežimo na Ostrvo.

BETSI: Ali kako? Ne razumem...

TOHONGA: Više nisam u stanju da gladujem pod kamdžijama Glenarvanovih nadzornika u kamenolomu. U poslednje vreme sam skovao plan. Video sam divan parobrod na obali. Kad zađe mesec i noć postane mračna, provaliću bravu i isploviti na more. Bolje je milion puta rizikovati plovidbom preko okeana u truloj ljušturi, nego živeti ovde životom roba.

BETSI: Ali domoroci će te ubiti!

TOHONGA: Ne, uveren sam da me neće ni taći. To je dobar narod, a ja sam pred njim kriv samo zbog jedne stvari, što sam išao protiv njega, kad sam bio u gardi. Ali, ja sam bio slep. A sada, kada sam na sopstvenoj koži osetio šta je to ropstvo, sve sam shvatio...

BETSI: O, kako je rizično sve što radiš, ali i privlačno!

TOHONGA: Pokajaću se za svoje grehe pred domorocima, oni će mi oprostiti. Sagrađićemo vigvam, uzeću te za ženu, i mi ćemo divno početi da živimo u

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

mojoj domovini, gde nema ni kamenoloma, ni ledi Glenarvan.

BETSI: Ali šta ću ja da radim u tuđini! Ah, Tohonga! Strašno mi je... jer, Ostrvo mi je tuđe!

TOHONGA: O, brzo ćeš se navići... Kakvo je sunce tamo, a kakvo tek nebo! Tamo su noći crne, i zvezde kao dijamanti! Tamo cele noći okean huči i udara o obale, koje nisu okovane u esplanade. Tamo je tako toplo da noću može da se spava na goljoj zemlji! Beti, bežimo! Bežimo, Betsi!

BETSI: Neka bude šta bude! Pristajem!

TOHONGA: O, lepotice moja! (Grli je)

LIKI (iscepan i strašan, iznenada se pojavi u prozoru) Gde je taj parobrod?

BETSI: Ah!

TOHONGA: Prisluškivali su nas! Ko je to? Ko? O, bogovi! Pa to je Liki-Tiki! Prisluškivao si?

LIKI: Razume se.

TOHOIGA (izvlači nož) Onda umri! Nećeš izneti iz ove sobe moju tajnu i omesti bekstvo! (Baca se nožem na Likija)

BETSI: Tohonga! Osvesti se, šta to radiš!

TOHONGA: Ne smetaj! On će nas uništiti!

LIKI (otima mu nož) Idi do vruga sa svojim nožem! Napada ljude kao neki bandit! Gospođice! Smirite vašeg verenika!

TOHONGA: Šta hoćeš od nas, hrabri Liki?

LIKI: Pre svega mi je potrebno da ne budeš idiot. Sedi već jednom, proklet da si!

TOHONGA: Zar si ti izdajnik, Liki? O, sve je propalo!

LIKI: Ne, on je odista poludeo. Hoćeš li sestiti ili ne? Ćuti! Hoćeš li da sedneš! Sedi, kad ti kažem!

BETSI: Šta ćete mu učiniti? Počecu da vičem ako mu nanesete zlo!

LIKI: E, sada još i vi? Ćutite! Sedite! Pardon, gospođice! (Tohonga i Betsi, užasnuti, sedaju) Odgovaraj, gde je brod?

BETSI: Odgovori mu, Tohonga!

TOHONGA: Ali, ako ti, Liki.. ako kažeš samo jednu reč...

LIKI: Ćuti kad s tobom razgovaraju!... Gde je brod?

TOHONGA: Pod prozorom.

LIKI: Tako. Ima li drva?

TOHONGA: Biće dosta.

LIKI: Tako. A da li si mislio na rizik kojem se izlažeš kad se nađeš sam na otvorenom moru sa ženom koja ume samo da pegla sukne? A ako počne bura? Nepogoda? Ako ne budeš imao dosta goriva? A potera - kako ćeš se braniti u društvu sa osobom koja je celog života samo peglala noćne kapice?

TOHONGA: Tako je, Liki, u pravu si. Ali zašto sve to govoriš?

LIKI: Zato što si svinja!

BETSI: Zašto ga vređate?

LIKI: Zato što nije mislio na svoje, na druge. Što nije mislio na to da se zajedno s njim muči u kamenolomu njegov neposredni komandant i prijatelj, koji se ne jednom borio rame uz rame s njim.

TOHONGA: Liki, kad bih znao da su ti dobre namere...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LIKI: Jednom rečju, idem zajedno s vama!

TOHONGA (grli ga) Liki!

LIKI: Idi bestraga! Jesam li ja gospođica, a?...

TOHONGA: Stani Liki! Ali, ti nisi pomislio kako će te dočekati domoroci?

LIKI: Jesam. Ne uznemiravaj se, neću te terati da misliš za mene... Ali ne smemo gubiti vreme! Ni trenutka! Hrane?

TOHONGA: Nemamo je, Liki.

LIKI (gleda kroz prozor) Mesec zalazi... Vreme je! (Pali lampu, skida sa stola čaršav) Otvaraj bife! (Tohonga otvara) Šta ima za jelo?

TOHONGA: Pun je, Liki.

LIKI: Daj ovamo... Uostalom, ne... Tako ćemo se dugo zadržati. Zaključaj ga. (Tohonga zaključava) Provuci se kroz prozor, dodavaću ti.

TOHONGA: O, s tobom, Liki, nećemo propasti! (Izlazi kroz prozor)

LIKI (diže bife i predaje ga Tohongi) Tovari u čamac... Gde lordu stoji oružje?

BETSI: Ovde, u ormaru.

LIKI: Tako. (Uzima ormar i pruža ga Tohongi) Pažljivo, oružje.

BETSI: Bože moj, kako ste samo jaki!... Ali šta će reći lord?

LIKI: Ćuti!... Pardon, madmuazel. Šta će reći? On je ništavilo i pljačkaš. Samo jedan biser koji je odneo sa Ostrva vredi pet puta više od svega ovoga. Hvataj. (Baca kroz prozor Tohongi fotelje, sto, tepih, slike)

BETSI: Vi ste... divan čovek!

LIKI: Ćuti... kada sa tobom... šta još... da ne zaboravim...

PAPAGAJ: Da ne zaboraviš.

LIKI: A, stari prijatelju! Ni ti nećeš ostati ovde. Hvataj, Tohonga! (Pružna Tohongi krletku sa papagajem) Ne zaboravi da poneseš bure s vodom za piće pod prozorom.

TOHONGA (s druge strane prozora) Da, da...

LIKI: Izvolite, gospođice. (Uzima Betsi i izbacuje je kroz prozor)

BETSI: Ah!

LIKI: Ćuti kad s tobom govo... Da... Sad cedulju... (Piše cedulju i nožem je zabada na zid. U sobi ne ostaje nijedan predmet, izuzev lampe koja gori na stolu. Liki je skida i sa njom se izvlači kroz prozor. Pozornica u mraku. Čuju se glasovi iza pozornice)

BETSI: Toliko ste natovarili da možemo da se pregurimo!

LIKI: Ćuti... kad s tobom... Sedite, gospođice, na klavir. Eto, tako. Pričekajte, prevrnućemo ga. (Bruje žice u klaviru) Eto, tako...

TOHONGA: Pazi lampu da ne razbiješ, lampu...

LIKI: Pali motor... (Čuje se brundanje motora)

PAPAGAJ (peva) Po morima... po morima... (Pauza, onda glasovi)

LORD: Zašto je takav mrak?

LEDI: Nevaljala Betsi! Nije mogla da upali lampu! Ah, ta posluga! Pa naredila sam joj da sačeka moj povratak.

HATERAS: Mračno je kao u... paklu.

LORD: Paspartu, upalite lampu.

PASPARTU: Razumem, ser. (Svi ulaze) Ser, ovde nema lampe. Ništa ne shvatam.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PAGANEL: Paspartu, vi ste malo pripiti.

PASPARTU: M'sje, ja ništa nisam pio.

LEDI: Bojim se da ne naletim na sto...

HATERAS: Donesite već jednom lampu iz susedne sobe. Fotelja kao da je kroz zemlju propala.

PASPARTU: Odmah. (Ulazi sa lampom u ruci)

LORD: Šta je sad ovo?

PAGANEL: Nemoguće!

LEDI: Šta ovo znači?

PASPARTU: Ser, u vašoj kući su bili razbojnici.

LEDI: Betsi! Betsi!

HATERAS: Stani! Cedulja! (Skida je sa zida)

LORD: Dajte je ovamo...

KIRI: Nož Tohongin! To je delo Arapa. Joj, joj, joj! Užas!

LORD (čita) Hvala na kamenolomima i na kamdžijama nadzornika... dođite na Ostrvo, porazbijaćemo vam tikve... propalici Kiriju pozdrav. Liki i Tohonga.

KIRI: Bože moj!

PAGANEL: Kunem se... ne znam čak ni čime da se zakunem, to je odista potresno!

LORD: Stanite, još jedna beleška. Do vruga, ništa ne razumem. Pismo je nečitko. A! I Betsi sve pozdravlja.

LEDI: Ah, odvratnica jedna... O!... loše mi je... loše...

PAGANEL: O, madam, samo ne padajte u nesvest!

LEDI: A gde onda da padnem, pitanje je sad?

HATERAS: Glavno da je soba ispražnjena, kao tanjirić olizan jezikom gladnog lađara. Crkli da bog da! Nisam video čistijeg posla! Pa nisu, valjda, kolima sve to odneli. Odlični momci, neka ih more potopi! Ali, čime su otišli? (Juri ka prozoru) A! Nema čamca! Sve je jasno. Ser! Ti vragovi su kidnuli vašim čamcem!

LORD (razbesnevši se, hvata Paspartua za gušu) Nevaljalče! Trebalo je da gledaš! Gledaš!

PASPARTU (sa lampom) U pomoć! Pomozite, gospodine Paganel! Kakve veze s tim ja imam?

PAGANEL: M'sje, molim vas da pustite mog lakeja. (Paspartu se izgubi, ostavivši lampu na podu)

LORD (juri ka Kiriju) A vi, vražje veličanstvo! Hvala vam na vašoj bandi koju ste mi dovukli u dom. Ja ću vam... ja ću vam...

KIRI: Dragi lorde! Molim vas, zar sam ja kriv?... Ja... (Krije se iza suknje ledi)

LEDI: Lorde, šta vam je?... Zašto?... Zašto je krivo njegovo veličanstvo?

LORD: Ćuti! Ne brani ga! »Ah, dosadno mi je! Ah, žudim za avanturama! Ah, ah...«

PAGANEL: Dragi lorde, smirite se. Treba oceniti situaciju i odmah preduzeti potrebne mere.

LORD: Da, u pravu ste. Nije loš posao! Ni bisera, ni stvari, a još treba osvojiti i to vražje Ostrvo!

KIRI: Vaša svetlosti!

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LORD: Ćuti! (Kiri se krije) Odmah ćemo oceniti situaciju. (Razmišlja) Ej, kapetane Hateras!

HATERAS: Jes, lorde.

LORD: Brod! Posadu! Sve Arape naoružajte kopljima! Plovimo na Ostrvo! Bez obzira na kugu!

PAGANEL: Potpuno pravilno. Evropa ne može dopustiti tako nešto. Gde je moj prtljag? Lorde, uveravam vas da ćemo povratiti i bisere i stvari.

HATERAS: Tako je. (Pišti zviždajkom) Posadu, taramtatamtaram! (U zadnjem planu se pojavi brod sa mornarima, osvetljen električnim sijalicama)

LEDI: Lorde! Krećem i ja s vama! Hoću da vidim svojim očima kako će uhvatiti tu nevaljalicu i kradljivicu Betsi!

LORD: Dobro, oblačite se. (Gužva)

PASPARTU (utrčava, izgubljeno) Lorde! Lorde! Lorde!

LORD: Kakva se još gadost desila u mome zamku?

PASPARTU: Sava Lukič je stigao! (U orkestru se dižu radoznale glave muzičara)

SUFLER (iz školjke) Genadije Panfiliču, Sava Lukič je stigao!

MORNARI (s broda) Sava Lukič u holu skida kaljače!

LORD: Ćujem! Ćujem! Pa šta, primiti ga, pozvati, moliti, reći da mi je drago... Gospode, pozornica je prazna! Nema na šta da se sedne! Vratiti nešto od nameštaja!

PAGANEL (ubacuje se kroz prozor i dovlači papagaja)

LORD: Pa, građanine Źile Verne... ono, to... šta sam ono hteo da kažem?... Da, pozorište, to je hram... Jednom reću, ništa suvišno... Metelkine, daj bengalsku!

PASPARTU: Tigra, Genadije Panfiliču?

LORD: Ne tigra, đavo te odneo, bengalsku vatru u sufitu!

PASPARTU: Volođa! U gornju sufitu bengalsku crvenu vatru! (Pozornica se osvetljava neprirodnom crvenom svetlošću)

LORD: Metelkine! Neka papagaj uzvikuje nešto prijatnije. I da ne psuje baš mnogo. Neku parolu...

PASPARTU: Razumem, Genadije Panfiliču. (Krije se iza papagaja)

LORD: Dragi moji! Najzad! Kako smo vas samo čekali, čekali, čekali! Dobar dan mnogopoštovani Savo Lukiču!

SAVA (ulazi) He... he... izvinite što sam zakasnio... poslovi... poslovi me zadržali... Dobar, dan, dobar dan...

LOJRD: Evo, dozvolite da vam predstavim, Savo Lukiču, moja žena, velika koketa... A ovo je građanin Źil Vern... autor... basnosposvan talenat... ideološka dubina duše... svetla ličnost! U naše doba, Savo Lukiču, takvi autori zlata vrede. Trebalo bi im, u stvari, dupli honorar davati... (Tiho, Kiriju) Našalio sam se samo...

SAVA: Drago mi je, drago... Neobičnu kosu imate, mladiću...

KIRI: Našminkan sam, Savo Lukiču.

SAVA: Kako, vi i glumite?...

LORD: Baš tako, Savo Lukiču. Ništa nismo žalili za dobro predstave. Razboleo se Varava Apolonovič... i autor je pristao da odigra njegovu ulogu. Kiri je -

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

protuva.

SAVA: Tako... tako... odmah se vidi... odmah... E, pa... nastavite, samo nastavite, molim vas.

LORD: Hoćete li čaja, možda, Savo Lukiču?

SAVA: Ne, zašto, bolje za vreme pauze...

LORD: Razumem. Dozvolite da vam dam primerak komada...

SAVA: Kakva divota od papagaja!

LORD: Specijalno za ovaj komad sam ga poručio, Savo Lukiču.

SAVA: Jeste li ga skupo platili?

LORD: Sedam stotina... pet stotina pedeset rubalja, Savo Lukiču, a govori. Ni u jednom pozorištu ga nema, a mi imamo!

SAVA: Ma nemojte! Zdravo papagaju!

PAPAGAJ: Dobar dan, Savo Lukiču, proleteru svih zemalja, ujedinite se, rukovanje je zabranjeno.

SAVA (užasnut, pada š pod, umalo se prekrsti) Predajem se.

LORD: Prava si budala, Metelkine! Bože moj, kakva cepanica!

SAVA: Šta je to! Ništa ne razumem... (Zagleda papagaja iza kaveza)

PASPARTU (beži na drugu stranu)

LORD: Ne presoljuj, Metelkine!

PASPARTU: Razumem, Genadije Panfiliču!

SAVA: Divna stvar! Preporučiću svim pozorištima koja su u mojoj nadležnosti. Hajde, nastavite... gde ste stali?

LORD: Sad se vraćamo na nenaseljeno ostrvo, Savo Lukiču. Mi smo kapitalisti. Idemo da smirujemo pobunjene domoroce. Brodom. Odakle želite da gledate! Iz partera? Iz lože? Ili možda odavde, sa pozornice, uz čašu čaja?

SAVA: Ne, dozvolite meni, starcu, sa vama na brodu... Hteo bih da se provozam malo u starosti...

LORD: Da, samo izvolite! Gospodo! Molim nastavite! (Lupi dlanom o dlan)

HATERAS: Brod je spreman, lorde.

LORD: Arape ovamo! (Zidovi se razdvajaju, pojavljuju se kolone Arapa sa kopljima)

HATERAS: Razumem, lorde! (Zviždi)

LORD: Da ste mi zdravo, Arapi moji.

ARAPI (zaglušujuće) Zdravlja želimo, vaša svetlosti!

SAVA: Odlično. Može li još jednom? Dobar dan. Arapi!

ARAPI: Zdravlja želimo, Savo Lukiču! (Sava je potresen)

LORD: Arapi! Vaš komandant vas je gnusno izdao. On je upravo opljačkao moj zamak i pobjegao na Ostrvo s ciljem da se preda domorocima. S njim su pobjegli Tohonga i moja bivša sobarica. Treba ih dostojno kazniti, kao i nepokorne domoroce. Povešće vas vaš car Kiri-Kuki Prvi, a ja ću vam pružiti podršku.

ARAPI: Trudićemo se, vaša svetlosti!

LORD: Potrudite se, vaše veličanstvo, da pružite primer lične hrabrosti.

KIRI: Razumem. Ali uvalio sam se, đavo me odneo!

LEDI: Kiri, dragi moj, ne padajte duhom. U duši sam s vama, i sigurna sam da ćete pobediti.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: Ah, ostavi me na miru, Hrista radi! Gde mi je kofer?

PASPARTU: Izvolite, vaše veličanstvo! Oho, kako je samo težak!

KIRI: U njemu su dva puda letaka mom prevarenom narodu.

LORD: Na brod! Dići most! Molim, Savo Lukiču. Nogom samo da ne udarite o most. (Svi se penju na brod. Paganel uz put baca papagaja kroz prozor)

Napred, i smrt domorocima! Smrt Likiju i Tohongu!

MORNARI: Smrt!

HATERAS: Iz uvale isploviti! (Dirigent zamahuje palicom. Orkestar počinje »O, Tipereri«)

LORD (iza leđa Save Lukiča pretilo dirigentu pesnicom. Orkestar momentalno menja motiv i svira. »Svi smo mi iz naroda«)

KIRI: Genadije Panfiliču, šta vam je! Engleski mornari ne mogu to da pevaju!

LORD (pretilo mu pesnicom) Čutite, nesrećniče! (Brod se udaljava)

SAVA (na brodu) Divan finale trećeg čina!

(Zavesa. Kraj trećeg čina)

ČETVRTI ČIN

(Ostrvo. Bivši vigvam Kiri-Kukija ukrašen crvenom zastavom)

DRUGI DOMORODAC (utrčava) Na horizontu brod! Brod! Drugovi! Kaj-Kum! Fara-Tete! Brod!

KAJ (izleće iz vigvama) Gde je brod? Da, odista...

FARA: Brod. Evropski. To nije piroga...

DRUGI DOMORODAC: Da nisu neprijatelji! Možda je to onaj Englez za bisere?

FARA: Moguće je. Znaš šta, prijatelju, sazovi ovamo domorodačke vojnike. Svašta može da bude.

DRUGI DOMORODAC: Ej! Svi ovamo! (Počinju da trče domoroci)

KAJ: Ne razumem nešto... To ne može da bude lordov brod. Suviše je mali.

DOMOROCI: Brod! Brod!

FARA: Drugovi! Moguće je da su na tom brodu neprijatelji... šta sve ne može da nam donese podlo more... Da li vam je oružje u redu?

DOMOROCI: O, Fara, mi smo spremni!

KAJ: Ništa ne razumem. Nekakvi zavežljaji, a gore sedi žena.

DOMOROCI (guraju se) Da, to je žena! Žena!

KAJ: Bela...

TREĆI DOMORODAC: Kad ne bih znao da je Liki-Tiki sad u Evropi, mogao bih da se zakunem da je on na kormilu!

DRUGI DOMORODAC: A onaj, što je takoće na krmi, pljunuti Tohonga!

DOMOROCI: Šta tu lupetaš, kako Tohonga da bude u čamcu?

FARA: Pripremite strele!

DOMOROCI: Spremni smo.

KAJ: Časne mi reči... kao dve kapi vode, Liki!

FARA: Pa šta ti je, odista!... Nekakav babac, zaista, sedi na crnom sanduku sa belim zubima...

DOMOROCI: I papagaj... Liki! Ne, nije Liki... Liki! Nije Liki!... Šta je sad ovo?

KAJ: Liki. (Čamac ulazi u zaliv i iz njega iskaču Liki, Tohonga i Betsi)

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

DOMOROCI: Liki-Tiki!

LIKI: Potpuno tačno. Samo, ne morate da urlate. Ćuti kad... Liki!... Šta ste se izbečili, kao da me prvi put vidite?

KAJ: Slušaj, beli Arapine, baci odmah oružje i predaj se narodu! Sudićemo ti...

FARA: Odbaci oružje!

LIKI: Šta vam je, braćo, zašto toliko vičete?... I zašto oružje da bacim? Dobro će mi još doći...

KAJ: Ruke uvis! (Liki, Tohonga i Betsi dižu ruke. Pretresaju ih)

BETSI: Ah? Tohonga, bojim se. Šta će nam uraditi?

TOHONGA: Ne boj se, draga. Shvatiće. Sada ćemo im objasniti. Liki će im ispričati.

LIKI: Sad... Hm... Pustite me već jednom! Ne mogu da govorim kad mi pedeset ljudi diše u lice.

KAJ: Ali, ako i pomisliš da dirneš nekog od domorodaca, onda...

LIKI: Ćuti, kad... ipak nisam idiot, da dirnem nekog od vas... Ja sam sam, a vas pedesetorica!

KAJ: Zašto si došao?

LIKI: To i hoću da objasnim. Gde je domorodac koga sam tresnuo po zubima?

FARA: Ubili su ga tvoji Arapi za vreme opsade...

LIKI: Šteta. Bogovi neka ga prime u svoj nebeski raj i duh Vajdua neka nevidljivo bdi nad njim u naseljima pravednim!

KAJ: Amin. Amin. Ali u čemu je stvar. Ne izvodi.

LIKI: U stanju sam da čoveku izbijem zube, ali podlac nikad bio nisam. Svi mogu da potvrde.

TREĆI DOMORODAC: To je tačno.

LIKI: Znači, umro je. U odsustvu ću zatražiti od njega oprostaj, a od vas takođe. Molim da mi oprostite što sam, onako zaslepljen i nedovoljno obrazovan, služio tiraninu Sizi-Buziju i bio u njegovim rukama... Da li govorim pravilno?

BETSI: Tačno, tačno, hrabri Liki! Nastavite!

TOHONGA: Nastavi, Liki. Shvatiće.

LIKI: Bio sam oruđe u tuđim rukama. Ja sam vojnik i nisam polagao sebi računa šta sam radio... Kao drugo, šta ono beše kao drugo!... Molim od domorodačkog živilja oprostaj što sam... što sam prevaren od protuve Kiri-Kukija, krenuo protiv naroda i lupio ga po zubima, a isto tako bio uzročnik mnogih pogibija.

DOMOROCI: On se kaje! Čujete li?

LIKI: Da kajem se. Možete da mi sudite. Sad mi je svejedno.

TOHONGA: Reci reč i o meni.

LIKI: Za to isto se kaje i moj ađutant... Tohonga.

TOHONGA: Da.

KAJ: Ko je ta bela žena?

TOHONGA: Ne boj se, Betsi... Sad ću reći... To je lordova sobarica. Oterali su je. Ona je moja ljubav, oženiću se njome. Ona nikome zlo nije nanela, jer joj je srce dobro. Prihvatite je i ne vređajte je, čak ako i mene ubijete.

KAJ: Domoroci ne ubijaju žene koje nisu ništa skrivile.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LIKII Tako je!

TOHONGA: Tako je!

BETSI: Da, ja to potvrđujem.

FARA: Liki-Tiki! Suviše su nas često varali. Ko može da garantuje da se iza tvojih reči ne krije izdaja?

LIKI: Uveravam te, izdaje nema.

FARA: Ko možs da garantujš?

LIKI: Šta si zapeo jedno te isto - ko može da garantuje?! Ćuti... kad...

FARA: Šta, ti još uvek vičeš na mene?

LIKI: Ali što se kačiš kao krpelj? Tako sam navikao. Suviše sam star da bih za pet minuta promenio svoj karakter. Ne budi sitničar.

KAJ: To je tačno. Što je tačno - tačno je.

LIKI: Shvati da sam, osetivši na svojoj koži u Evropi sve, čemu je vas podvrgavao Sizi-Buzi ovde, shvatio sve i da više neću preći ni na čiju stranu. Robovanje me je poučilo. Kunem se.

TOHONGA: I ja isto tako!

FARA: I vi ćete to dokazati domorodačkom življu?

TOHONGA: Hoćemo.

LIKI: Da. Pa čak i pre nego što bih to i sam hteo. Pogledaj, prema horizontu...

DRUGI DOMORODAC: Jak dim!...

LIKI: Da, dim... to je zloslutni dim! Ej! Ko vam je sada car?

DOMOROCI: Mi više nemamo i nećemo ni imati cara!

LIKI: A ko onda sad vlada?

DOMOROCI: Oni. Mi smo ih izabrali.

LIKI: Tako sam i mislio. Da ste mi zdravi, vladari! Kaje, ako se otvori ovaj ormar...

FARA: Budi oprezan, Kaje!

LIKI: Kako te nije sramota! Star sam i zakleo sam se.

BETSI: O, verujte im, verujte!

KAJ: Otvorite ormar! (Domoroci ga otvaraju)

DOMOROCI: Oružje! Oružje! Puške!

LIKI: Da, to su engleske puške. Doneo sam vam ih kao poklon, i uskoro će vam dobro doći!...

DRUGI DOMORODAC (na palmi) Na horizontu brod!

LIKI (gromoglasno) Slušajte, domoroci! To je brod lorda Glenarvana. On ide ovamo, na Ostrvo. Na njemu su Arapi, naoružani do zuba i odred mornara. Oni plove ovamo da bi vas uništili, posadili ništavilo Kirija na presto i opljačkali vas. I ja, Liki-Tiki, vojskovođa, koji je prešao na vašu stranu, došao sam ovamo da bih vam iomogao da ih odbijete. I hteo bih da vidim kako biste to učinili bez mene, najiskusnijeg vojskovođe na svim ostrvima okeana! Deli oružje! Deli!

FARA: E, sad ti verujemo! Bio si zao i strašan, Liki-Tiki, ali si sad iskupio svoje grehe! Narode, da mu oprostimo?

DOMOROCI: Oprostiti!

KAJ: Liki i Tohonga, u ime naroda vam se oprašta!

LIKI: Hvala. Nećete se pokajati zbog toga.

FARA: Na oružje, braćo! Slušati Likija! Slušati ga! (Domoroci momentalno dele

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

puške. Čuje se truba)

LIKI: Kod vas vlada kuga?

KAJ: Skoro da je više i nema.

LIKI: Imate li bar jedan nesahranjeni leš?

KAJ: O, toga barem imamo.

LIKI: Evo šta u tom slučaju! Odmah vaše strele umočite u kugin otrov. Samo budite oprezni da se ne zarazite i sami. Kuga - to je jedino čega se boje nezasići Evropljani. Jeste li me shvatili?

KAJ: O, Liki! Ti si odista veliki vojskovođa! Slušajte ga!

DRUGI DOMORODAC (na palmi) Približava se brod!

FARA: Braćo! Otrujte strele i metke! (Gužva. Svi se naoružavaju. Celo ostrvo se pokriva oblakom kopalja)

LIKI: Sakrijte se!... iza kamenja, žbunova! (Svira truba)

TOHONGA: Slušajte naređenje! Sakrij se! (Svi se kriju, pozornica je prazna. Čuje se zloslutna muzika i brod ulazi u zaliv. Prvi sa njega silazi Sava sa primerkom komada u ruci i seda na bivši presto, tako da on sad vlada Ostrvom)

LORD: Ledi, molim vas da ne izvirujete.

HATERAS: Posado! Slušaj!... Spustite most!... Tram-tam-tam!

LORD: Vaše veličanstvo, potrudite se da stanete na čelo vaše vojske. Imate sada mogućnost da povratite vaš presto, a meni - moje bisere.

PAGANEL: O, da. Dojadilo nam je nespokojstvo vašeg naroda. Kunem se francuskom republikom!

KIRI (sa koferom) Razumem, vaše prevas... bla... fuj, đavo te odneo, u kakvoj sam samo situaciji... A kada mi moj dobri narod zabije strelu u burag, biće odista veselo! I zašto sam se uopšte upetljao u sve ovo?

LEDI: O, ne podvrgavajte opasnosti njegovo veličanstvo!

LORD: Ledi, meni počinje da biva čudno vaše zastupanje. Šta sve to znači! Arapski car! Šta je to?

KIRI: Idem, idem, mnogopoštovani lorde. Idem, ali noge mi se tresu od hrabrosti i nestrpljenja. Ohoho!... No, Arapi dragi, nemojte me izdati!

HATERAS: Arapi, napred! (Arapi silaze niz most pod zvucima vojne muzike)

KIRI: Ja ću, vaša svetlosti, krenuti za njima, da neko od njih ne bi pobegao... jer, takvi su to ljudi...

LEDI: O vi, ne samo da ste prevarant, već ste, vidi se, uz to još i kukavica! Prezirem vas!

KIRI: I to mi je potrebno sad kad mi život visi o koncu!

LEDI: Među nama je sve svršeno! (Kiri ide za Arapima na Ostrvo. Mornari se postrojavaju na palubi. Arapi idu sa kopljima uperenim napred. Pauza.

Iznenada se pojavi Liki s revolverom u ruci)

LIKI (strašnim glasom) Kuda ste krenuli, kučkini sinovi?

ARAPI (užasnuto) Komandant!...

LIKI: Da, to sam ja, Liki-Tiki, koji je na Ostrvu prozvan neustrašivi. Kuda ćete?

ARAPI (potpuno zbunjeni) Liki... mi smo... ljudi mali... (Žamor)

LIKI: Čuti kad sa vama govore!...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

PAGANEL: Zaklinjem se flašom Lorigana, oni su zbunjeni! Lorde!

LORD (sa dvogledom) Kapetane Hateras, preduzmite mere.

HATERAS (kroz megafon) Napred, sto mu hiljada đavola i jedan Velzevul!
Napred!!!

LIKI: Nazad!... kad sa vama govore!...

ARAPI: Bože! Šta se to dešava?... (Zbunjeni)

HATERAS: Napred!

LIKI: Nazad!

DOMOROCI (iza pozornice) Ura!... Vojskovođa Liki!

KAJ I FARA (pojavljuju se na steni) Liki! Sila si! Ura, Liki! Ne boj se, s tobom je celo Ostrvo!

ARAPI (padaju kao posečeni, urlajući) Predajemo se!

LIKI: Marš kod domorodaca!

ARAPI: Razumemo, vaše prevashodstvo! (Izgube se sa pozornice)

DOMOROCI (glasno urlaju) Ura!!! (Na Ostrvu ostaje Kiri sa koferom)

KIRI: Vaša svetlosti! (Očajnički) U pomoć! U pomoć! Vaša svetlosti!...

Pomozite! Ostavili su me na milost i nemilost sudbini! Užas! Užas! Užas!

LIKI (zloslutno) Aha! Evo gde je on! Odavno, odavno čekam ovaj trenutak. De, pomoli se, bitango, nastupio je tvoj smrtni čas!

KIRI: Dragi, zlatni Liki! Predajem se! Ili, tačnije, već sam se odavno predao!

Pluskvamperfektum! Predao sam se! O, Liki! Zar ćeš ubiti nesrećnog mladog Kiri-Kukija, koji te je uvek tako nežno voleo?

LIKI: Ah, gnusna bitango!

PAGANEL: Lorde!... Oni su pobjegli, a njihov car je uhvaćen!

LEDI: O, lorde, vi morate da ga spasete!

PASPARTU: Njihov car je zarobljen!

LORD: Kapetane! Kapetane!

HATERAS: Posada, na oružje! (U Likija uperuju top. Liki hvata Kirija i prikriva se njime kao štitom)

KIRI: Vaša svetlosti, dragi lorde! Šta to radite? Ne pucajte! Pogodićete mene!

LEDI (uhvativši Haterasa za ruke) O, vi ćete ga ubiti! Ne smete!

LORD: Ledi! Šta to znači! Počinjem da sumnjam u vas!

KIRI: Potpuno tačno, vaša svetlosti. Otkriću vam tajnu, samo ne pucajte!

LEDI: Oh, gnusnog li stvora! (Pada u nesvest)

LIKI: E, video sam odista probisvete...

LORD: Ja sam obeščašćen! (Izvlači revolver i ubija se)

PASPARTU: Lord se ubio.

PAGANEL: Bože moj! Šta se to dešava na ovom prokletom Ostrvu! Tri puta bio proklet što sam se povezao sa tim biserom i plovidbom!

LIKI: Ej, domoroci! Brzo svi ovamo! (Na pozornicu izlaze domoroci, Arapi i prekrivaju je)

KAJ I FARA: Svi ovamo!

LIKI: Slušajte vi, Evropljani! (Na brodu tišina) Vidite da je pokušaj da pokorite Ostrvo uz pomoć... uostalom, nisam govornik, đavo me odneo!... Kaje, reci im ti!

KAJ: Slušajte vi, Evropljani. Pokušaj da pokorite Ostrvo uz pomoć prevarenih i

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

zaslepljenih Arapa, pretrpeo je potpun krah. Arapi su nam se predali na milost i nemilost pobjednika. Oni su pomilovani i pristupili su našoj vojsci. I pred vama se nalazi jedinstveni narod, koji će braniti svoju domovinu, život i slobodu!

DOMOROCI (glasno) Tačno je, tačno, Kaj!

FARA: Slušajte vi, Evropljani! Vaši pokušaji da osvojite bogatstva Ostrva pretrpeće neuspeh zašto što ih bezbrojne mase domorodaca vama neće dati.

KAJ: Biser nikada nećete videti! On pripada slobodnom domorodačkom stanovništvu i nikom više!

KIRI: Potpuno tačno! Pravilno, pravilno! I ja sam tako mislio, Kaje!

KAJ: Ćuti, đubre jedno. S tobom ćemo tek razgovarati.

KIRI: Ćutim kao riba.

KAJ: I evo naših poslednjih reči. Pred vama se nalaze hiljade lukova i u njima strele, otrovane kugom.

PAGANEL: Kako! Kuga! Do đavola!

FARA: Poslednja naša reč. Ako ovog trenutka ne napustate Ostrvo, opalićemo plotun na vas i neće vam više pomoći nikakvi dalekometni topovi... Možda ćete i ubiti nekoga od nas, ali vaš brod će biti otrovan. Vašim telima ćete doneti zarazu u daleku Evropu i, goreći kao požar, kuga će je obuzeti s kraja na kraj. Ćekamo jedan minut.

HATERAS: Do vruga i ova plovidba! Moslio sam da ratujem protiv strela i bombi, a ne protiv kuge.

PAGANEL: Da, u pravu ste. Odričem se svega. Do vruga i biser i sumnjivi prihodi!

PASPARTU: M'sje! Posada je uznasmirena... Još koji trenutak i - izbiće pobuna. Dozvolite da vas posavetujem: morate da se vratite u Evropu. Mornari neće da ratuju protiv domorodaca.

PAGANEL: Kapetane, kući!

HATERAS: Napolje iz zaliva! (Sa grohotom se diže sidro i brod počinje da se udaljava. Mornari pevaju »Po morima...«)

LEDI (stoji kraj ograde broda, tužna) Oh mene, nesrećne! U jednom trenu sam izgubila sve... biser, muža i ljubavnika... Šta da radim!

PAGANEL: Milostiva, ubijte se, posmatrajući leš vašeg supruga. Javno mnenje Evrope će vas ubiti... (Mornari pevaju »Po morima...« sve tiše i tiše. Brod nestaje. Suice zalazi)

KAJ (na steni) Braćo domoroci! Ćestitam vam! Sve naše muke su završene! Velikom Purpurnom ostrvu ne pretili više nikakva opasnost. Vićite radosno - ura!

SVI: Ura!!!

KAJ: Razidite se! (Svi se razilaze i otkrivaju Kirija na koferu)

KIRI: Mislio sam da su me zaboravili u opštem likovanju. Na žalost, nisu! Prema svemu, nisam još do kraja ispio svoju ćašu!

FARA: Šta da radimo sa ovim ništavilom?

LIKI: Ubijte ga. I to je malo.

KAJ: Šta da radimo s njim?

DOMOROCI: Šta da radimo?...

KIRI: Samo da mi oprostite, i ništa više! Zar su domorodaćka srca sklona

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

slepoj osveti? Zar vi, dragi vladari Kaj-Kum i Fara-Tete, ne shvatate, da ne smete da zamračujete tako veliki narodni praznik prolivanjem krvi, pa makar to bio i čovek koji je skrivio?

LIKI: Možemo da te obesimo, a da ne prolijemo ni jednu kap krvi.

KAJ: Kao što si hteo da obesiš mene i Fara-Tetea...

KIRI: O dragi moj Kaje! Ne budi zlopamtilo! O, domorodački narode! Znaš li šta mi se nalazi u koferu?

FARA: Šta to, ništavilo?

KIRI: Dva puda funti sterlinga, onih istih koje je pokojni lord isplatio Siziju za biser Kao što vidite, pošteno sam sačuvao narodno bogatstvo, ne potrošivši ni pare.

KAJ: Predati ih u narodnu blagajnu!

LIKI: Priznaj da si ih čuvao da bi ih prisvojio!

KIRI: Ali to nisam učinio! Ah, Liki, zašto ubijaš čoveka? Užas, užas, užas!

LIKI: Moje oči da te ne gledaju! Hajde, marš među svinje! Oprostite mu, braćo! Da ruke ne prljamo.

KAJ: Oprostite - zbog pobede i svetkovine?

ARAPI i DOMOROCI: Oprosti!

FARA: Ustani. Čuo si, narod ti oprašta.

KIRI: O, bogovi će vas blagosloviti za velikodušnost! Kakav mi je teret pao s duše! Ali, funti mi je pomalo žao. Uostalom, život čovekov, pa makar i podlog, skuplji je od svih funti. Dozvolite mi sad da učestvujem u opštem slavlju!

(Pojavljuje se mesec)

KAJ: Domoroci, evo je, noćne boginje, koja lije svoju svetlost na Ostrvo, koje je prebrodilo sve teškoće!... Dočekajmo je radosno!

(Pale se mnogobrojni fenjeri. Ogroman hor peva sa orkestrom:)

Mukama je evo kraj, Stišava se okean. Neka živi Ostrvo purpurno, Najslavniji među ostrvima!

KIRI: Komad je završen. (Fenjeri i mesec nestaju i pozornica je u potpunosti sad osvetljena)

EPILOG

(Počinju žagor i pokret. Domoroci se razilaze. Na pozornicu izlaze pokojni Lord, Ledi, Paganel, Hateras, promiču mornari... Paspartu... Samo Sava Lukič, nepokretan, sedi na prestolu iznad mase. Zamišljen i namršten. Svi pogledi upereni u njega)

LORD: Khm... khm... dakle, šta ćete reći o komadu, Savo Lukiču? (Grobna tišina)

SAVA: Zabranjuje se. (Začuje se uzdah cele grupe. Iz orkestra se pojave glave zapanjenih muzičara. Iz školjke sufler)

KIRI (bolno) Kako?...

LORD (pobledevši) Kako ste rekli, Savo Lukiču? Čini mi se da nisam dobro čuo.

SAVA: Ne. Dobro ste čuli. Zabranjuje se izvođenjs.

LIKI: Eto ti i ideološkog komada! Čestitam, Genadije Panfiliču, veliki prihod!

LORD: Savo Lukiču! Možda ćete reći šta mislite?...Uzgred, hoćete li malo čaja?

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

SAVA: Čaj ću da popijem... mersi... a komad neće ići... hehe.

LORD: Paspartu! Čašu čaja Savi Lukiču!

PASPARTU: Odmah, Genadije Panfiliču. (Donosi čaj)

SAVA: Mersi, mersi. A vi, Genadije Panfiliču?

LORD: Ja sam već jeo maločas. (Grobna tišina)

LIKI: Prodavali cigle, a ostali praznih šaka... Eheh...

PASPARTU: Statisti pitaju, Genadije Panfiliču, da li da se demaskuju.

LORD (šišti) Daću ti ja demaskovanje...

PASPARTU: Razumem, Genadije Panfiliču!... (Nestaje. Iznenada se pojavi Sizi, u civilnom je odelu, ali našminkan kao car i s krunom na glavi)

SIZI: Ja sam kod vas, građanine autore... Sundučkov, dozvolite da vam se predstavim. Odličan komad... divan... Na Šekspira miriše i na rastojanju. A ja, dragi moj, njuha imam, dvadeset pet godina sam na pozornici. S pokojnim Antonom Pavlovičem Čehovom, dešavalo se na Krimu... Uzgred budi rečeno, vi ličite na njega na dnevnoj svetlosti, i to an fas. Ali, dragi moj, ne možete tako sa carevima... Pa, kako to izgleda?... U prvom činu... nestanem bez traga...

KIRI (gleda tupo) Ubijen je...

SIZI: To mi je jasno. Shvatam. Tako careve i treba. Ja bih i sam sve njih poubijao. Hvala bogu, čovek je svestan i u mojoj porodici su sve sami narodni ljudi... Drugih nije ni bilo... Ubij, ali u drugom činu!...

LIKI: Kakva ti je to navika, Anempodistu, da se podsmevaš ljudima! Vidiš da je čovek ubijen.

SIZI: Kako to?

LIKI: Sava je stavio krst na komad.

SIZI: Aha! Tako, tako... Tako! Jasno mi je! Sve shvatam! Ali, zar se može tako sa carevima? Ma kakav on bio tamo Arapin, on je ipak miropomazan...

LORD: Anempodistu! Biću ti zahvalan ako umukneš barem za tren.

SIZI: Nemim. Pred licem zakona nemim... Sic... budala...

PAPAGAJ: Budala!

SIZI: To nisam ja, Genadije Panfiliču, to je papagaj od sedam stotina rubalja.

LORD: Metelkine! Bez šale!... Savo Lukiču! Nadam se da vaša odluka nije konačna?

SAVA: Ne, konačna je!... Volim da popijem čaj dok radim... u Centrosojuzu ste ga sigurno uzeli?

LORD: U sent... cajuzu... da... Savo Lukiču.

KIRI (iznenada) Mansarda! Znači, ponovo mansarda! Kaša na vodi na primusu... pocepano cebe...

SAVA: Khm... izvinite, vi to meni?... ne čujem nešto najbolje... Šta ste to izvoleli reći? (Grobna tišina)

KIRI: Pralja pere svaki dan, kad ćete platiti za pranje gaća? Noću zvezde posmatraju kroz naprsao prozor, a nemam novca da namestim novi!... Pola godine, pola godine, sam izgarao i kočanjio se, dočekivao zoru na Pljuščihi s perom u ruci, praznog želuca!... A mećava zavija, odzvanjaju metalne ploče... a ja kaljača nemam...

LORD: Vasilije Arturoviču!...

SAVA: Nešto mi nije jasno... Odakle to sad? . .

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

KIRI: To? Iz mene! Odavde! Iz dubine srca!... Evo... Purpurno ostrvo! O, moje Purpurno ostrvo!

LORD: Vasilije Arturiču, čaja... monolog..., To je, . Savo Lukiču, monolog iz četvrtog čina!

SAVA: Tako... tako... nešto mi nije sasvim jasno.

KIRI: Pola godine... pola godine... po redakcijama sam jurio, obijao pragove, pisao o požarima... po tri: rublje i sedamdeset pet kopejaka... a kako sam samo honorar dobijao? (Skida periku) Dajte novac... dajte predujam tri rublje! Evo, završiću... evo, kad završim. Purpurno ostrvo... I tada se javlja zli starac...

SAVA: Izvinite, o kome vi to?

KIRI:... i jednim potezom, jednim potezom pera meubije. Pa, evo mojih grudi, probodi ih olovkom...

LORD: Šta to radite, nesrećniče?... Hoćete li čaja?...

KIRI: Ah, nemam šta da izgubim!

BETSI i LEDI: Jadniče, jadniče, smirite se!... Vasilije Arturiču!...

LORD: Vi nemate šta da izgubite, a ja nemam šta da jedem! Braćo, vodite ga u garderobu!... Pozorište je hram!... Paspartu! Paspartu! (Liki, Sizi i Paspartu odvlače Kirija)

BETSI: Vasilije Arturiču!... Smirite se... sve će biti u redu... šta vam je?

KIRI (otima se) A sudije ko su! U odmaklim godinama neprijatelji su slobodnom životu. Razmišljaju kao u starim novinama iz doba Kolčaka i osvajanja Krima!

LORD: Eh, navući će mi nesreću na vrat! Sergeje Sergejiču, idem ja... Momci, hvatajte ga!

LEDI: Dragi, smirite se, poljubiću vas!

BETSI: I ja! (Svi odvođe Kirija)

SAVA: Šta je sad ovo?

LORD: Na poljskom frontu kontuzovan u glavu... ogroman talenat... pravi idiot... pamet, ideologija... već je jednom bio u Kanatčinskoj ludnici... Pozorište je hram!... Ne obraćajte pažnju, Savo Lukiču! Vi me odavno poznajete, Savo Lukiču, zar ne? Savo Lukiču! Petnaest hiljada rubalja! Tri mesepa rada!... Recite, u čemu je stvar?... Nema nepopravljivih stvari na svetu!... Nema!

SAVA: Religiozan komad.

LORD: Savo Lukiču. Pobje se bo... šta to govorim!... Bojte se! a koga... ne zna se... nikog se nebojite... Religiozan komad? U mom pozorištu?...

SIZI (ulazi) Stavili smo ga da leži... dole jastuk, gore valerijana... S njim je Lidija Ivana.

LORD: Sama.

SIZI: Ma ne boj se, Adelaida je tamo.

LORD: Savo Lukiču! U mom hramu!... Hahaha!... Pa kod mene je onomad bio autor komedije!... »Dane Turbinih«, samo da znate, mi predlagao! Kako vam se to dopada? Kad sam prelistao komad srce je počelo da mi lupa... od negodovanja. Kako, kažem, kome ste ovo doneli?...

SIZI: Potpuna istina! Ja sam bio prisutan. Zašto ste doneli?... Gde ste to doneli?... Odakle ste doneli?...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LORD: Anempodistu!

SIZI: Čutim. (Tiho) A sam mu je nudio hiljadu rubalja.

LORD: Savo Lukiču! U čemu je stvar? Na puškomet :ne puštam popekanjama da se približe pozorištu! U čemu je stvar?

SAVA: U kraju. (Opšti žamor. Pažnja)

LORD: Potpuno tačno! Bože moj! Osećam ja nešto, mislim šta to nedostaje komadu! A ne pada mi na pamet! Pa prirodno, stvar je u kraju! Savo Lukiču, zlatan ste vi čovek za pozorište! Kunem se! Na svim raskrsnicama tvrdim potrebni su nam takvi ljudi u SSSR! I te kako potrebni! A u čemu je stvar u kraju?

SAVA: Ali molim vas, Genadije Panfiliču! Kako se sami niste dosstili? Ne shvatam. Čudim vam se...

LORD: Potpuno tačno, kako se nisam dosetio, stari šezdesetogodišnji magarac?!

SAVA: Mornari, ko su oni?

LORD: Proleter, Savo Lukiču, proleter, grom me spalio!

SAVA: I šta onda? A oni, dok oslobođenje domoroci slave, ostaju...

LORD: Robovi, Savo Lukiču, robovi! Ah, pravi sam kreten!

SIZI: Ne sumnjam, ne sumnjam u to!

LORD: Anempodistu!

SAVA: A međunarodna revolucija, a solidarnost?...

LORD: Gde su oni, Savo Lukiču! Ah ja, ah ja!... Metelkine! Možeš li da organizuješ međunarodnu revoluciju za pet minuta? Jasno ti je?... Pozlatiću te!...

PASPARTU: Međunarodnu, Genadije Panfiliču?

LORD: Međunarodnu.

PASPARTU: Biće, Genadije Panfiliču!

LORD: Leti!... Savo Lukiču!... Sad će biti kraj s međunarodnom revolucijom...

SAVA: Ali, možda građanin autor ne želi međunarodnu revoluciju?

LORD: Ko? Autor? Ne želi? Hteo bih da vidim čoveka koji ne želi međunarodnu revoluciju? (U parter) Možda neko ne želi?... Neka digne ruku!...

SIZI: Ko je protiv! Hihi! Očigledna većina, Savo Lukiču!

LORD (sa osećanjem) Takvih ljudi u mom pozorištu nema. Blagajnik takvom tipu kartu neće da proda, ne... Anempodistu, bolje da sam zamolim da ti autor dopiše tekst u prvom činu, samo da se ne muvaš sad ovde.

SIZI: E, za to ti hvala!

LORD: Svi na pozornicu! Svi!

PASPARTU: Volođa! Pozovi sve na novu varijantu!

LORD: Likuj Isaiču, međunarodna!...

DIRIGENT: Ne nastavljajte, Genadije Panfiliču, već sam sve shvatio pre pola sata i razlaz nisam dopuštao.

LORD: Autora ovamo! (Betsi i Ledi dovode za ruke Kirija. Lord šapatom koji šišti) Sada će se igrati varijanta finala... improvizujte međunarodnu revoluciju, mornari moraju da učestvuju... ako vam je stalo do komada...

KIRI: A! Shvatio sam vas... shvatio.

LEDI: Mi ćemo vam svi pomoći.

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

BETSI: Da... da... (Odjekne udarac gonga i mesec se pojavi na nebu, momentalno se upale fenjeri u rukama domorodaca. Pozornica crveno osvetljena)

SUFLER: Evo nje, noćne boginje...

KAJ:... meseca! Dočekujemo ga likovanjem!... (Hor peva sa orkestrom. »Neka živi Ostrvo Purpurno, Najslavnije među ostrvljem!«)

DRUGI DOMORODAC: Na moru svetlost!

KIRI: Stanite! Tiše! Na moru svetlost!

KAJ: Šta to znači! Brod se vraća? Liki, budi spreman!

LIKI: Uvek spreman! (U zaliv ulazi brod, osvetljen crvenom svetlošću. Na palubi postrojeni redovi mornara, u rukama drže purpurne zastave sa parolama. »Živelo Purpurno ostrvo!«)

PASPARTU (stoji napred) Drugovi! Posada tahte »Dankan«, isplovivši na more, pobunila se protiv nasilnika kapitalista!... Posle strašne borbe, posada je bacila u more Paganela, ledi Glenarvan i kapetana Haterasa. Komandu sam preuzeo ja. Revolucionarni engleski mornari su nas zamolili da prsnesemo domorodačkom življu da od sada niko neće napasti njegovu slobodu m čast!... Mi bratski pozdravljamo domoroce!...

BETSI (na steni) O, kako sam srećan, Paspartu, što si se na kraju i ti oslobodio od robovanja lordu. Živeli slobodni engleski mornari, živeo Paspartu!

DOMOROCI: Živeli revolucionarni engleski mornari! Ura! Ura! Ura!

PAPAGAJ: Ura! Ura! Ura! (Gromoglasna muzika. Sava ustaje i allaudira)

LORD: Iznesi, iznesi!... Joj, joj, joj...

HOR (peva uz pratnju orkestra) Evo zaključka, logičnog našeg: Nije važno da li ovako ili onako... Krajem pobedonosnim (sopran) ideološkim Mi krunišemo (basovi) predstavu našu! (Odjednom tišina. Kiri zapuši uši)

SIZI (pojavi se) Možda car može da ostane po strani?... Možda on nije poginuo za vreme erupcije, već se prikrio, a onda pokajao?

LORD: Anempodistu! Napolje!

SIZI: Nestajem... Idi.. dušo, budi večno zarobljenik pakla! O, da je sa mnom poginula cela vasiona! (Osvetljen paklenom svetlošću, nestane kroz pod)

LORD: Savo Lukiču! Savo Lukiču! Savo Lu... Jeste li čuli kako su odigrali?...

Jeste li čuli kako su pevali?... Savo Lukiču! Pozorište - to je hram!... (Grobna tišina)

SAVA: Predstava se... (pauza) odobrava.

LORD (krikne) Savo Lukiču! (Glasni uzvici oduševljenja, dolazi do užasne gužve. Rikvand se diže. Pojave se svetleći lampioni, ogledala, perike na kalupima)

SVI: Ura!... Hvala ti bože!... Čestitamo!... Bravo!... Bravo!...

LIKI: Frizeri!...

SIZI (pojavi se iz poda u dubini pozornice) Garderoberi!...

PAGANEL: Eh, odlično smo prikazali finale!

HATERAS: Gde su moje pantalone?

LORD: Vasilije Arturiču! Ustanite!... Čestitaju vam!

KIRI: Ništa neću da čujem... ništa... ubijen sam...

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LORD: Osvestite se, Vasilije Arturiču! Komad je dozvoljen!

BETSI i LEDI: Vasilije Arturiču, dragi Žil Verne! Gotovo je! Čestitamo!

KIRI: Šta?... Kome?...

LORD i BETSI i LEDI: Čestitamo! Komad se odobrava!

KIRI: Kako odobrava?... O, moje Purpurno ostrvo! O, moje Purpurno ostrvo!

SAVA: Hvala vam, mladiću! Obradovali ste me... obradovali, moram vam reći! I za brod vam hvala... Daleko ćete stići, mladiću! Daleko... to vam ja predviđam!

LORD: Najveći talenat, govorio sam vam već!

SAVA: U drugim gradovima ću vaš komad ipak zabraniti... ne može ipak tako... komad - i odjednom svuda dozvoljen!

LORD: Prirodno! Prirodno, Savo Lukiču! Oni ne mogu da prikazuju takve komade. Pa zar mogu? Oni nisu dorasli do njih, Savo Lukiču! (Tiho, Kiriju) Ne, njima, provincijalcima, nećemo dati ni da pomirišu... Mi ćemo ga sami prikazati. Uzgred budi rečeno, Vasilije Arturiču, da bude sigurnije, vi u druga pozorišta i ne svraćajte, već pravo idite kući, bujibajite! Tamo sam vam pedeset rubalja dao, a sad primite još stotinu... da račun bude tačan... A vi meni potvrdu... Eto tako... Mersi... Hehe!...

BETSI: Kako mu je samo lice nadahnuto!...

SIZI: Dajte mi sto rubalja i ja ću biti nadahnut. U prvom činu cara pokopali...

KIRI (mračno) Novac... rublje...

PAPAGAJ: Rublje! Rublje!

KIRI: A... mansarda, šesnaest kvadratnih metara, i mesečeva svetlost umesto ćebeta... O, vi, moja slepa stakla, bleđa i žitka zoro!... Rublje!... Ko je napisao Purpurno ostrvo? Ja, Dimogackij, Žil Vern. Dole požari na Meščanskoj... psi litalice... živelo sunce... okean... Purpurno ostrvo! (Grobna tišina)

SIZI: A takve monologe, sigurno, u komadu neće napisati!

SVI: Pst...

KIRI: Ko je napisao Purpurno ostrvo?

LORD: Vi, vi, Vasilije Arturiču... A izvinite ako sam se izvikao na vas kad sam bio besan... Da, da... Starac Genadije je eksplozivan...

SAVA: Ushićeni mladiću! I sam sam nekad bio takav... To je bilo u doba vojnog komunizma... A sad...

KIRI: A reporteri, recsnzenti!... Ah... tako... Da li je kod kuće Žil Vern? Ne, on spava, ili je zauzet, piše... ne uznemiravajte ga!... Navratite kasnije... NJegovo vatrno srce ne može da stane na šesnaest kvadrata, njemu je potrebna široka, slobodna svetlost...

LEDI: Ala je interesantan!...

DIRIGENT: Orkestar vam čestita, Vasilije Arturiču!

KIRI: Mersi... hvala, danke zer. Molim vas, građani, izvolite kod mene, u moj novi stan, stan dramskog pisca Dimogackog - Žila Verna, u mezaninu, sa kavijarom... Tražim muziku!...

DIRIGENT: Dosta je, već sam vas shvatio... (Orkestar svira. »Seviljskog berberina«)

KIRI (lordu) Šta je, moj senjor? Da li mi je nadahnuće dato, po vašem mišljenju? Šta mislite, senjor?

Mihail Bulgakov - Purpurno ostrvo

LORD: Dato je, dato, Vasilije Arturiču.. Dato je, dato!... Kome je dato ako nije vama!

KIRI: Neka je slavljen naš gospod na Sionu... Ah, daleko nam je do Tipererija...

SAVA: Šta on to priča?

PASPARTU: Poludeo je od novca... Zar je to laka stvar?... Sto rubalja!...

Genadije Panfiliču! Blagajnik pita da li su dozvolili? Da li može karte da prodaje?

LORD: Može, mora, treba, svakako... odmah! (Muzika)

LORD: Neka obe blagajne rade od devet do devet!... Danas, sutra, svakodnevno!...

KIRI: I večito!

LORD: Skinuti sa repertoara »Edipa«... Ide »Purpurno ostrvo«! Metelkine, postaviti svetleće reklame!

PASPARTU: Razumem, Genadije Panfiliču! (Na brodu, na vulkanu, u gledalištu se pale svetleća slova »Purpurno ostrvo danas i svakodnevno«)

KIRI: I ninje i prisno i vo vjeki vjekov!

SAVA: Amin!

(Zavesa)